

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Jana Jirková

**Zvukový a audiovizuální záznam jako
důkazní prostředky ve správním řízení**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Svoboda, Ph.D.

Katedra správního práva a správní vědy

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 3. dubna 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 3. dubna 2017

.....
Jana Jirková

Poděkování

Děkuji panu JUDr. Petru Svobodovi, Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce, za vstřícnost, odborné vedení, cenné rady a připomínky v průběhu tvorby této práce. Dále děkuji své rodině a přátelům za poskytnuté rady a praktické zkušenosti a především za trpělivost a podporu.

Anotace

Diplomová práce pojednává o pořizování zvukových a audiovizuálních záznamů za účelem jejich dalšího využití jako důkazních prostředků ve správním řízení. Soustředí se především na zákonnost pořizování těchto záznamů. Nejprve se zabývá vysvětlením teoretických pojmů prolínajících se celou prací. Ve stěžejní části práce je pak téma rozpracováno z pohledu právních předpisů různé povahy (předpisů práva veřejného i práva soukromého) i právní síly, a s ohledem na charakter subjektu, který záznam pořídil. Každá kapitola je podpořena názory vyjádřenými v judikatuře soudů, a to jak českých, tak Evropského soudu pro lidská práva.

Anotation

The thesis deals with obtaining of sound and audiovisual records to be used as evidence in administrative proceedings. It focuses especially on legality of obtaining these records. Firstly, it addresses the theoretical concepts emerging throughout the thesis. The crucial part of the thesis addresses the subject from the perspective of both public and private law, and with respect to various legal forces of legislation. It also considers the nature of entity obtaining the record. Each chapter contains opinions expressed in the case law of Czech courts, as well as the European Court of Human Rights.

Seznam použitých zkratk

AutZ	zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o znění některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EÚLP	viz Evropská úmluva
Evropská úmluva	Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod vyhlášená pod č. 209/1992 Sb.
Kontrolní řád	zákon č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád), ve znění pozdějších předpisů
Listina základních práv a svobod	Usnesení České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
Listina	viz Listina základních práv a svobod
o. z.	viz občanský zákoník
obč. zák.	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Občanský soudní řád	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
Občanský zákoník	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Soudní řád správní	zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů
Správní řád	zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
SŘ	viz správní řád
SŘS	viz soudní řád správní
Ústava České republiky	ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Ústava	viz Ústava České republiky
Zákon o ČOI	zákon č. 64/1986 Sb., o České obchodní inspekci, ve znění pozdějších předpisů
Zákon o ochraně osobních údajů	zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
Zákon o Policii ČR	zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
ZOOÚ	viz zákon o ochraně osobních údajů

Obsah

ÚVOD.....	1
1. DOKAZOVÁNÍ, DŮKAZ, DŮKAZNÍ PROSTŘEDEK	3
1.1. DOKAZOVÁNÍ.....	3
1.2. DŮKAZ	4
1.3. DŮKAZNÍ PROSTŘEDEK.....	5
1.3.1. <i>Zákonem výslovně upravené důkazní prostředky</i>	5
1.3.1.1. Důkaz listinou	5
1.3.1.2. Důkaz ohledáním.....	6
1.3.1.3. Důkaz svědeckou výpovědí.....	7
1.3.1.4. Důkaz znaleckým posudkem.....	9
1.3.2. <i>Důkazní prostředky zákonem výslovně neupravené</i>	10
1.3.2.1. Zvukový záznam, audiovizuální záznam.....	10
2. ZVUKOVÝ A AUDIOVIZUÁLNÍ ZÁZNAM V ÚSTAVNÍ ROVINĚ	12
2.1. ZVUKOVÝ A AUDIOVIZUÁLNÍ ZÁZNAM Z POHLEDU LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD13	
2.2. ZVUKOVÝ A AUDIOVIZUÁLNÍ ZÁZNAM Z POHLEDU EVROPSKÉ ÚMLUVY O OCHRANĚ LIDSKÝCH PRÁV A ZÁKLADNÍCH SVOBOD	17
2.2.1. <i>Případ Niemietz proti Německu</i>	20
2.2.2. <i>Případ Halford proti Spojenému království</i>	21
2.2.3. <i>Případ Khan proti Spojenému království</i>	22
2.2.4. <i>Případ P. G. a J. H. proti Spojenému království</i>	24
2.2.5. <i>Případ Société Colas Est a ostatní proti Francii</i>	28
2.2.6. <i>Případ Peck proti Spojenému království</i>	30
2.2.7. <i>Případ Bykov proti Rusku</i>	36
2.2.8. <i>Shrnutí vybraných rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva</i>	38
3. ZVUKOVÝ A AUDIOVIZUÁLNÍ ZÁZNAM Z POHLEDU ZÁKONŮ	42
3.1. ZVUKOVÝ A AUDIOVIZUÁLNÍ ZÁZNAM POŘÍZENÝ SOUKROMÝMI OSOBAMI	42
3.2. ZVUKOVÝ A AUDIOVIZUÁLNÍ ZÁZNAM POŘÍZENÝ SPRÁVNÍM ORGÁNEM	44
3.2.1. <i>Pořizování zvukového a audiovizuálního záznamu z pohledu správního řádu ...</i>	45
3.2.2. <i>Pořizování zvukového a audiovizuálního záznamu z pohledu vybraných speciálních zákonů</i>	46
3.3. VYBRANÁ ROZHODNUTÍ NEJVYŠŠÍHO SPRÁVNÍHO SOUDU.....	54
3.3.1. <i>Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 11. 2007, sp. zn. 7 As 7/2007: Audiovizuální záznam pořízený novináři z titulu zpravodajské licence</i>	55
3.3.2. <i>Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 10. 2013, sp. zn. 8 Afs 40/2012: Zvukový záznam telefonního hovoru pořízený odběratelem</i>	55
3.3.3. <i>Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 5. 11. 2009, sp. zn. 1 Afs 60/2009: Důkaz audiovizuální nahrávkou pořízenou správním orgánem</i>	57
3.3.4. <i>Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 11. 2011, sp. zn. 2 As 45/2010: Záznam z kamerového systému umístěného na nemovitosti</i>	59

3.3.5. Shrnutí vybraných soudních rozhodnutí Nejvyššího správního soudu.....	63
ZÁVĚR	65
POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA.....	70
ABSTRAKT	77
ABSTRACT.....	78
NÁZEV DIPLOMOVÉ PRÁCE V ANGLICKÉM JAZYCE.....	79
KLÍČOVÁ SLOVA.....	79
KEY WORDS.....	79

Úvod

Pořizování zvukových a audiovizuálních záznamů je stále častější fenomén, jemuž není ve vztahu ke správnímu řízení věnována dostatečná pozornost. Předkládaná práce si klade za cíl poukázat na problémy plynoucí z aktuální právní úpravy obsažené zejména v zákoně č. 500/2004 Sb., správní řád, a v dalších právních předpisech. Smyslem této studie není celková analýza dané problematiky, ale pouze představení problémů plynoucích ze zmíněné právní úpravy.

Práce si klade za cíl zodpovězení otázek, zda (i) je správní orgán oprávněn použít zvukový či audiovizuální záznam pořízený bez souhlasu nahrávané osoby v řízení jako důkaz a zda (ii) je správní orgán oprávněn takovýto důkaz samostatně pořídit či je odkázán na navržení a předložení takového důkazu účastníkem řízení.

Formálně je diplomová práce rozčleněna do tří kapitol. První kapitola poskytuje teoretický náhled do tématu a klade si za cíl seznámit čtenáře se základními pojmy. Pramennou základnu tvoří zejména teoretické publikace (HROZINKOVÁ – NOVOTNÝ 2015; WINTEROVÁ – MACKOVÁ 2014; JELÍNEK 2013; HENDRYCH 2009; ONDRUŠ 2005), komentářová literatura (JEMELKA a kol. 2016; STELKENS 2001; CHALOUPKOVÁ – HOLÝ 2012), rozsudky soudů, úplná znění zákonů a důvodové zprávy k nim (viz seznam literatury).

Druhá kapitola se věnuje pořizování zvukových a audiovizuálních záznamů z pohledu předpisů ústavního práva, a to jak Listiny základních práv a svobod, tak Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Nedílnou součástí této kapitoly je rozbor významných rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva. Mimo judikatury této soudní instance jsem při zpracování dané problematiky čerpala z odborné komentářové literatury (WAGNEROVÁ a kol. 2012; KMEC a kol. 2012). Podkladem byl rovněž text Listiny základních práv a svobod a Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod jak v oficiálním českém znění, tak v autentickém anglickém znění.

Třetí kapitola diplomové práce řeší úpravu pořizování zvukových a zvukově obrazových záznamů na úrovni zákonů. Tematicky se kapitola člení

do dvou zásadních částí: první se věnuje záznamům pořízeným osobami soukromého práva a úpravou takového jednání v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník; druhá pak záznamům pořízeným správním orgánem a právní úpravou obsaženou napříč právním řádem České republiky. Po rozboru vybraných právních předpisů upravujících pořizování zvukových a audiovizuálních záznamů uvádím dále v téže kapitole relevantní judikaturu Nejvyššího správního soudu. Podkladem pro závěry obsažené v této kapitole byly kromě soudních rozhodnutí a úplných znění zákonů též odborné komentáře (VANGELI 2014; JEMELKA 2014).

Pro zpracování této studie byla zvolena zejména metoda analýzy vybraných právních předpisů a jejich dopadů na zákonnost pořizování zvukových a audiovizuálních záznamů, jakož i detailní rozbor judikatury nejvyšších soudních instancí týkající se této problematiky.

1. Dokazování, důkaz, důkazní prostředek

S ohledem na problematiku, již se tato diplomová práce bude v následujících kapitolách zabývat, považuji za vhodné definovat v první řadě pojmy, které budou pro tuto práci klíčové. Zejména pojem *důkaz* a *důkazní prostředek* bývají často zaměňovány. Proto pokládám za důležité osvětlit jejich odlišnosti a v této práci je dále používat v souladu s jejich správným významem.

1.1. Dokazování

Dokazování je považováno za stěžejní stadium správního řízení, zejména proto, že na jeho základě dochází k vyvracení či potvrzení skutečností rozhodných pro posouzení věci. Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád (dále také jen „**správní řád**“ nebo „**SŘ**“) však legální definici tohoto pojmu neobsahuje, upravuje pouze pravidla pro provádění dokazování. „*Dokazováním se rozumí právem upravený postup správního orgánu, kterým získává poznatky o rozhodných skutečnostech sloužících pro meritorní rozhodnutí.*“¹ Jak tvrdí Winterová, aby byly zachovány záruky spravedlivého procesu, nemůže dokazování jako právem formovaný postup probíhat jinak, než jak je stanoveno zákonem². Proces dokazování lze rozdělit do jednotlivých fází: navrhování důkazních prostředků, jejich opatřování, provádění dokazování a hodnocení výsledků dokazování.

Dokazování je v první řadě ovládáno zásadou materiální pravdy³, tedy požadavkem, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Jde o takový rozsah zjištění skutkových okolností, který je nutný pro rozhodnutí ve věci. Správní orgán tedy zjišťuje skutečnosti relevantní pro rozhodnutí, přičemž takové skutečnosti musí být zjištěny úplně a spolehlivě. Další zásadou, která ovládá správní řízení, je zásada volného hodnocení důkazů. Tato zásada se uplatní zejména ve fázi hodnocení výsledků dokazování a spočívá v hodnocení důkazů správním orgánem podle jeho úvahy jednotlivě i v jejich

¹HORIZINKOVÁ, Eva a NOVOTNÝ, Vladimír. *Správní právo procesní*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2015. s. 160.

²WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ Alena a kol. *Civilní právo procesní. První část – Řízení nalézací*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2014. s. 221.

³Jak je popsána v § 3 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád.

vzájemné souvislosti. Je nepřijatelné, aby správní orgán s odvoláním se na zásadu volného hodnocení důkazů některý z provedených důkazů nevzal při rozhodování v úvahu, tedy selektoval nabyté informace. Volnost hodnocení důkazů proto nespočívá v možnosti správního orgánu některý důkaz nezhodnotit, resp. opominout informace z tohoto důkazu vyplývající, nýbrž v možnosti správního orgánu přisoudit různým důkazům různou váhu. Hodnocení důkazů však musí respektovat principy logiky a nesmí obsahovat prvky libovůle. Správní řád zásadu volného hodnocení důkazů explicitně neobsahuje, lze ji však vyvodit z jiných procesních předpisů⁴ a z požadavku na nerozpornost a souladnost právního řádu jako takového. Ze zásady zákonnosti upravené v § 2 odst. 1 správního řádu lze dovodit povinnost správního orgánu postupovat v souladu se zákony, ostatními právními předpisy a mezinárodními smlouvami, které jsou součástí českého právního řádu, též v procesu dokazování. Rozsah dokazování a volba důkazních prostředků jsou ovlivněny i rozsahem a účelem pravomoci svěřené správnímu orgánu; princip zákazu zneužití svěřené pravomoci upravuje § 2 odst. 2 správního řádu.

1.2. Důkaz

Důkaz je vedle návrhů účastníků, skutečností známých správnímu orgánu z úřední činnosti, podkladů od jiných správních orgánů nebo orgánů veřejné moci či notorií jedním z podkladů pro vydání rozhodnutí. Za důkaz je považována informace získaná v procesu dokazování z důkazních prostředků. Slovy Jelínka je důkazem výsledek získaný procesním dokazováním⁵. Důkazy (jakož i jiné podklady pro vydání rozhodnutí) opatřuje správní orgán příslušný k vedení řízení, výjimečně může správní orgán připustit, a to na žádost účastníka, aby za něj podklady pro vydání rozhodnutí opatřil tento účastník. Obecně jsou účastníci řízení povinni poskytovat správnímu orgánu součinnost. Navíc mají účastníci povinnost označit důkazy na podporu svých tvrzení. K provádění důkazů dochází v rámci ústního jednání nebo mimo něj.

⁴ Srov. ustanovení § 132 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, a ustanovení § 2 odst. 6 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2013. s. 373.

Ustanovení § 51 odst. 2 správního řádu upravuje povinnost správního orgánu vyrozumět účastníky řízení o provádění důkazů mimo ústní jednání a následně též výjimky z této povinnosti.

1.3. Důkazní prostředek

V teorii zásadně dochází k rozlišování pojmů důkaz a důkazní prostředek. Důkazním prostředkem je nositel informace, prostředek sloužící ke zjištění dokazované skutečnosti. V souladu s dikcí ustanovení § 51 odst. 1 správního řádu lze za důkaz užít všech důkazních prostředků, které jsou vhodné ke zjištění stavu věci a které nejsou získány nebo provedeny v rozporu s právními předpisy. Správní řád dále v ustanovení § 51 odst. 1 uvádí demonstrativní výčet důkazních prostředků. Výslovně upravuje následující důkazní prostředky: listinu (§ 53 SŘ), ohledání (§ 54 SŘ), svědeckou výpověď (§ 55 SŘ) a znalecký posudek (§ 56 SŘ). Důvodová zpráva ke správnímu řádu výslovně uvádí, že „[r]ežim důkazních prostředků je upraven v zásadě shodně s jinými procesními řády.“⁶

1.3.1. Zákonem výslovně upravené důkazní prostředky

1.3.1.1. Důkaz listinou

Důkaz listinou upravený v ustanovení § 53 správního řádu je s ohledem na zásadu písemnosti správního řízení nejčastěji využívaným důkazním prostředkem. Listina je v procesu dokazování důležitá svým obsahem. „Listina je písemná zpráva zachycená na podkladě, na jakém se písemné zprávy obvykle podávají (např. na papíru, pergamentu či jiné podobné látce).“⁷ V řízení o žádosti zvláštní zákony zásadně stanoví, jaké skutečnosti je nutné spolu s žádostí doložit, aby mohlo být žádosti vyhověno, a je v zájmu účastníka řízení odpovídající listiny správnímu orgánu předložit. Naopak v řízeních o přestupcích či jiných správních deliktech, tedy v řízeních, která mají sankční charakter, se

⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 500/2004 Sb., správní řád.

⁷ HENDRYCH, Dušan, BĚLINA, Miroslav, FIALA, Josef, ŠÁMAL, Pavel, ŠTENGLOVÁ, Ivana a ŠTURMA, Pavel. *Právní slovník*. 3. podstatně rozš. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. s. 385. Heslo: Listina.

nepočítá s vyšší mírou dobrovolného aktivního zapojení účastníků do řízení, a zákon proto (a to nejen pro tato řízení) v ustanovení § 53 odst. 1 správního řádu umožňuje správnímu orgánu „*usnesením uložit tomu, kdo má listinu potřebnou k provedení důkazu, aby ji předložil*“ (tzv. ediční povinnost). Zákonné omezení tohoto oprávnění správního orgánu obsahuje následující ustanovení (srov. § 53 odst. 2 SŘ).

Důkaz může být proveden buď listinou soukromou, nebo listinou veřejnou. Veřejné listiny jsou definovány v § 53 odst. 3 správního řádu a při jejich aplikaci se vychází z presumpce správnosti. V první řadě tedy u veřejných listin nedochází k přezkoumání jejich obsahu, nýbrž pravosti. Vyvrátit obsah veřejné listiny je možné důkazem opaku a dle rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové „*[j]e právě na správním orgánu, aby důkazem z opaku vyvrátil obsah veřejné listiny, či aby prokázal překročení pravomoci správního orgánu při vydání veřejné listiny, pokud o taková tvrzení opírá své rozhodnutí.*“⁸ Naproti tomu se listinami soukromými rozumí všechny ostatní listiny, které nejsou listinami veřejnými, při jejich hodnocení se správní orgán zabývá též i jejich věrohodností. „*Rozdíl mezi veřejnou a soukromou listinou je tedy v důkazní síle.*“⁹ O provádění důkazu listinou pak podrobněji hovoří § 53 odst. 6 správního řádu.

1.3.1.2. Důkaz ohledáním

Důkaz ohledáním záleží v přímé prohlídce věci, a to věci movité i nemovité, správním orgánem za účelem zjištění skutečností důležitých pro správní řízení. Německá právní věda za důkaz ohledáním považuje bezprostřední smyslové vnímání osoby nebo děje správním orgánem, tj. vnímání zrakem, sluchem, ale i čichem, chutí či hmatem věci.¹⁰ Ondruš považuje důkaz ohledáním za subsidiární důkazní prostředek, když uvádí, že „*[d]ůkaz ohledáním věci správní úřad provede tehdy, pokud zjištění skutečného stavu věci nelze*

⁸Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové č.j. 52 Ca 17/2006-39 ze dne 31.05.2006.

⁹HORIZINKOVÁ, Eva a NOVOTNÝ, Vladimír. *Správní právo procesní*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2015. s. 161.

¹⁰STELKENS, Paul, BONK, Heinz Joachim a SACHS, Michael. *Verwaltungsverfahrensgesetz: Kommentar*. 6., neubearbeitete Aufl. München: Beck, 2001. s. 673.

*provést jiným, méně náročným důkazem.*¹¹ K ohledání může dojít v místě, kde se věc nachází (z povahy věci je tomu tak vždy u ohledání nemovitostí), v sídle správního orgánu anebo na jiném místě, kde je to vhodné a účelné. Je-li ohledání prováděno ve vztahu k nemovitosti či určitému místu, nazýváme jej místním šetřením. Vlastník nebo uživatel věci nebo ten, kdo má věc u sebe, je povinen předložit ji správnímu orgánu nebo strpět ohledání věci na místě (srov. § 54 odst. 1 SŘ). Ohledání se nařizuje usnesením, které je oznamováno pouze osobě uvedené v ustanovení § 54 odst. 1 správního řádu, avšak jde-li o ohledání na místě, vyrozumí správní orgán i osobu oprávněnou s věcí nakládat, nebyla-li již o provedení ohledání zpravěna podle ustanovení § 54 odst. 1 správního řádu (viz § 54 odst. 3 SŘ). Podle ustanovení § 54 odst. 2 správního řádu „nelze [ohledání] provést nebo může být osobou uvedenou v odstavci 1 odepřeno z důvodů, pro které nesmí být svědek vyslechnut nebo pro které je svědek oprávněn výpověď odepřít“. K ohledání je správní orgán oprávněn přizvat další, nestranné osoby, a to zejména proto, aby se staly garanty objektivit. Těmto osobám však nenáleží ani práva ani povinnosti účastníků. O provedení důkazu ohledáním je správní orgán povinen, je-li ohledání provedeno mimo ústní jednání, vyhotovit protokol, který se stává součástí spisu.

Soudní praxe za důkaz ohledáním považuje mimo typické případy též promítnutí záznamu pořadu¹², místní šetření za účelem odebrání vzorků potřebných pro vypracování znaleckého posudku a jeho následné sepsání¹³ či zkoušku kouřením tabákového výrobku z důvodu prokázání některých vlastností tabáku¹⁴.

1.3.1.3. Důkaz svědeckou výpovědí

Za svědka se považuje osoba, jež vnímala skutečnost svými smysly (nejčastěji zrakem či sluchem) a je o tomto vnímání schopna poskytnout správnímu orgánu informace. Pro svědka je též příznačná jeho nezastupitelnost

¹¹ONDRUŠ, Radek. *Správní řád. Nový zákon s důvodovou zprávou a poznámkami*. Praha: Linde, 2005, s. 191.

¹²Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26.11.2008, sp.zn. 2 As 59/2008.

¹³Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23.8.2012, sp.zn. 9 As 119/2011.

¹⁴Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12.5.2010, sp.zn. 1 Afs 71/2009.

(na rozdíl od zastupitelnosti znalce). Způsobilost být svědkem není závislá na procesní způsobilosti, resp. svéprávnosti osoby.

Dle dikce ustanovení § 55 odst. 1 správního řádu může být svědkem pouze osoba, která není účastníkem. Na otázku, zda může být osoba nejprve svědkem a následně vstoupit do jiného procesního postavení (např. poškozeného) a dále v řízení v těchto rolích vystupovat, odpověděl Nejvyšší správní soud tak, že jedna osoba může v řízení vystupovat jako svědek a poté, co se v řízení přihlásí jako poškozený a správní orgán uzná, že mu toto postavení přísluší, vystupuje v řízení nadále ve dvojím postavení, přičemž této osobě přísluší procesní práva jak svědka, tak poškozeného. Je však nutné vždy rozlišit, kdy vystupuje jako svědek, a kdy jako poškozený.¹⁵ Další pochybnosti budilo vystupování statutárních orgánů společností, jež byly účastníky správních řízení; ohledně výsledku těchto osob konstatoval Nejvyšší správní soud, že „*je nutno respektovat specifické postavení osob v pozici statutárních orgánů těchto právnických osob a při jejich výsledcích je třeba postupovat analogicky podle § 141 odst. 6 správního řádu (...), tedy jako při výsledku účastníka řízení.*“¹⁶

Správním řádem zakotvená svědecká povinnost zahrnuje povinnost vypovídat, s níž je úzce spjata povinnost svědka dostavit se k podání svědecké výpovědi. K zajištění přítomnosti svědka před správním orgánem jej tento předvolává, přičemž náležitosti předvolání detailně upravuje § 59 správního řádu. Nedostaví-li se svědek bez omluvy či dostatečných důvodů na předvolání, je správní orgán oprávněn vydat usnesení, na jehož základě dojde k předvedení svědka příslušným orgánem (nejčastěji Policií České republiky či obecní policií), popřípadě nedostavivšímu se svědkovi uložit pořádkovou pokutu. Svědek je před správním orgánem povinen vypovědět pravdu a nic nezamlčet. O této povinnosti, stejně jako o následcích nepravdivé či neúplné výpovědi, musí být svědek před zahájením výslechu poučen. Spolu s tímto poučím správní orgán svědka i o důvodech, pro které nesmí být vyslýchán, a o právu odepřít výpověď (srov. § 55 odst. 5 SR). Správní řád upravuje důvody, pro něž může svědek odepřít výpověď (tj. pokud by výpovědí způsobil nebezpečí trestního stíhání či stíhání pro správní delikt sobě nebo osobě blízké, přičemž pojem osoby blízké je

¹⁵Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10.5.2012, sp.zn. 3 As 16/2012.

¹⁶Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31.3.2010, sp.zn. 1 Afs 58/2009.

třeba vykládat v souladu s § 22 o. z.), jakož i informace, o kterých nesmí být vyslýchán (tj. utajované informace podle zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti), ledaže by byl povinnosti tyto informace držet v tajnosti zproštěn, a důvody, pro které nesmí být vyslýchán (tj. pokud by výpovědí porušil státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti), ledaže by byl povinnosti mlčenlivosti zproštěn (srov. § 55 odst. 2, 3 a 4 SŘ).

Provádění důkazu svědeckou výpovědí není ve správním řádu komplexně upraveno, upravena je pouze povinnost správního orgánu poučit svědka před provedením výslechu, samotný výslech však již správním řádem regulován není. Vzhledem k tomu, že již důvodová zpráva ke správnímu řádu uvádí, že „[r]ežim důkazních prostředků je upraven v zásadě shodně s jinými procesními řády“¹⁷, lze na tyto jiné procesní řády [tedy na zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále také jen „**občanský soudní řád**“) a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) (dále také jen „**trestní řád**“)] odkázat a po správním orgánu požadovat, aby se při provádění výslechu řídil v nich předepsanými postupy. K uvedenému nabádá správní orgány též Nejvyšší správní soud, a to například v rozsudku ze dne 9. 9. 2010, sp.zn. 1 As 34/2010.

1.3.1.4. Důkaz znaleckým posudkem

Vypracováním znaleckého posudku pověří správní orgán znalce, jestliže sám nedisponuje odbornými znalostmi, popř. nelze-li odborné posouzení opatřit od jiného správního orgánu. Znalecký posudek se tedy použije subsidiárně, a to v případě, že nelze potřebné skutečnosti zjistit jinak. Na rozdíl od svědka je znalec zastupitelný, neboť svědek vypovídá před správním orgánem o tom, co sám viděl, slyšel či jinak vnímal, zatímco znalec se vyjadřuje k tomu, co na základě svých odborných znalostí v řízení seznal. Se zastupitelností znalce souvisí též otázka podjatosti znalce, který může být z důvodu poměru k věci, správnímu orgánu, účastníkům či jejich zástupcům vyloučen pro podjatost a nahrazen jiným znalcem se shodnou odborností. Samotné provedení důkazu

¹⁷Důvodová zpráva k zákonu č. 500/2004 Sb., správní řád.

znaleckým posudkem spočívá buď pouze v předložení znalcem vypracovaného znaleckého posudku a jeho čtením, nebo provedením výslechu znalce, k čemuž je správní orgán podle správního řádu oprávněn. Výslech znalce tedy není, jak vyplývá z dikce ustanovení § 56 správního řádu, obligatorním postupem.

Soudní praxe založená na dnes již konstantní judikatuře Nejvyššího správního soudu¹⁸ dovodila, že posudek vypracovaný soudním znalcem, který byl zvolen účastníkem řízení – za podmínky dodržení požadovaných náležitostí –, musí být postaven na roveň znaleckému posudku vyhotovenému soudním znalcem jmenovaným správním orgánem postupem podle § 56 správního řádu. Zmíněné náležitosti předmětného posudku (tzv. odborného posudku) jsou uvedené v § 13 vyhlášky č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících. Takovýto odborný posudek tedy není v systematické důkazních prostředků listinou, nýbrž je nutné jej považovat za znalecký posudek.

1.3.2. Důkazní prostředky zákonem výslovně neupravené

Vzhledem k tomu, že ustanovení § 51 odst. 1 správního řádu obsahuje neuzavřený výčet důkazních prostředků, které lze využít k provedení důkazů, můžeme dovodit, že pro provedení důkazů je možno využít i jiných, zákonem výslovně neupravených důkazních prostředků, které však musí splňovat podmínky uvedené v první větě daného ustanovení. Jmenovitě jsou vhodné pro zjištění stavu věci a nebyly získány či provedeny v rozporu s právními předpisy. Přičemž je na správním orgánu, který z důkazních prostředků využije. Jedním z takových důkazních prostředků může být i zvukový nebo zvukově obrazový záznam.

1.3.2.1. Zvukový záznam, audiovizuální záznam

Správní řád ani jiný procesní právní předpis pojem zvukového či audiovizuálního záznamu nedefinují, ale pro potřeby této práce je vhodné z legální definice vycházet. Nabízí se zejména definice obsažená v zákoně

¹⁸Srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 7. 2015, sp.zn. 9 As 206/2014, body 41 – 46 a rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 11. 2014, sp.zn. 6 As 207/2014, bod 19.

č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o znění některých zákonů (autorský zákon) (dále jen „AutZ“). „Zvukový záznam je výlučně sluchem vnímatelný záznam zvuků výkonu výkonného umělce či jiných zvuků, nebo jejich vyjádření“ (srov. § 75 odst. 1 AutZ), přičemž, jak tvrdí Chaloupková, toto ustanovení se týká záznamů veškerých zvuků zaznamenaných na příslušných nosičích, nejen záznamů, jejichž obsahem je autorské dílo¹⁹. Obdobně je tomu i u audiovizuálního neboli zvukově obrazového záznamu, který je definován v ustanovení § 79 AutZ následovně: „Zvukově obrazový záznam je záznam audiovizuálního díla nebo záznam jiné řady zaznamenaných, spolu souvisejících obrazů vyvolávajících dojem pohybu, ať již doprovázených zvukem, či nikoli, vnímatelných zrakem, a jsou-li doprovázeny zvukem, vnímatelných i sluchem“.

Podrobněji se otázkou přípustnosti využití zvukových a audiovizuálních záznamů jakožto důkazních prostředků budu zabývat v následujících kapitolách této práce, přičemž se budu soustředit především na to, zda a případně za jakých podmínek mohou být zvukové či zvukově obrazové záznamy pořízeny a v řízení použity jako důkazní prostředky.

¹⁹CHALOUPKOVÁ, Helena. *Autorský zákon: komentář*. 4. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy komentáře. s. 131.

2. Zvukový a audiovizuální záznam v ústavní rovině

Pořizování zvukových a zvukově obrazových záznamů zaznamenávajících jednání osob nezbytně zasahuje do práv těchto osob garantovaných normami ústavního práva. Z pohledu zaznamenávané osoby se bude jednat zejména o možný zásah do těchto práv: nedotknutelnost osoby a jejího soukromí²⁰, listovní tajemství ve smyslu tajemství zpráv podávaných telefonem²¹, právo na soukromí v jeho širokém slova smyslu, jenž zahrnuje právo na zachování lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a na ochranu jména, právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života a právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o této osobě²². Zároveň je však pořizování záznamů zvukového, obrazového či audiovizuálního charakteru projevem práv osob, které tyto záznamy pořizují, či povinností státu zajistit veřejnou bezpečnost a chránit jiné veřejné hodnoty. Normy ústavní úrovně, resp. jejich výklad provedený příslušnými institucemi, stanoví obecné limity přípustnosti pořízení předmětných záznamů (a jejich dalšího využití jakožto důkazních prostředků) a řeší zejména konflikty vznikající mezi proti sobě stojícími právy osoby pořizující záznam a osoby, která je zaznamenávána.

S ohledem na doktrínu zastávanou Ústavním soudem České republiky²³, podle níž „[nelze] žádnou novelu Ústavy [...] interpretovat v tom smyslu, že by jejím důsledkem bylo omezení již dosažené procedurální úrovně ochrany základních práv a svobod“²⁴, zařazuji mezi v této kapitole diskutované právní předpisy vedle Listiny základních práv a svobod²⁵ též Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod. Před novelizací Ústavy²⁶ provedenou ústavním zákonem č. 395/2001 Sb. (dále také jen „**euronovela**“) stanovil čl. 10 Ústavy pro ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy

²⁰ Podle čl. 7 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

²¹ Podle čl. 13 Listiny základních práv a svobod.

²² Podle čl. 10 odst. 1, 2 a 3 Listiny základních práv a svobod.

²³ Reprezentovanou nálezem Ústavního soudu ze dne 25. 6. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01, č. 403/2002 Sb.

²⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 6. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01, č. 403/2002 Sb., bod VII.

²⁵ Usnesení České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky (dále také jen „**Listina základních práv a svobod**“ nebo „**Listina**“).

²⁶ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

o lidských právech bezprostřední závaznost a přednost před zákonem a čl. 87 odst. 1 písm. a) a b) Ústavy je zařazoval vedle ústavních zákonů jako referenční hledisko pro rušení zákonů a jiných právních předpisů Ústavním soudem. Po přijetí euronovely však samostatná kategorie mezinárodních smluv o lidských právech přestala existovat. Euronovela sice včlenila do Ústavy povinnost České republiky dodržovat závazky vyplývající pro ni z mezinárodního práva (tedy i z mezinárodních smluv o lidských právech), ale zároveň úpravou čl. 10 Ústavy přiřadila mezinárodní smlouvy o lidských právech k ostatním mezinárodním smlouvám s právní silou zákona s (pouhou) aplikační předností před zákonem. K takovéto novelizaci Ústavy (a degradaci mezinárodních smluv o lidských právech) se Ústavní soud postavil, jak je uvedeno výše, a vyhradil si řešení konfliktů mezi zákony a mezinárodními smlouvami o lidských právech.

2.1. Zvukový a audiovizuální záznam z pohledu Listiny základních práv a svobod

Ústava České republiky tvoří spolu s vedle ní stojící Listinou základních práv a svobod (a ostatními ústavními zákony) tzv. polylegální ústavu. Zatímco Ústava upravuje především organizační strukturu státu, základní ústavní principy a hodnoty a procesní předpisy ústavního práva, je Listina základních práv a svobod dokumentem, který se v obecné rovině zabývá úpravou vztahů mezi jedincem a státem.

Podle obecných ustanovení Listiny pro právní stát platí, že „[s]tátní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví“²⁷, že „[k]aždý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá“²⁸, že „[m]eze základních práv a svobod mohou být za podmínek stanovených Listinou [...] upraveny pouze

²⁷ Viz ust. čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv svobod (jemuž odpovídá ust. čl. 2 odst. 3 Ústavy České republiky).

²⁸ Viz ust. čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv svobod (jemuž odpovídá ust. čl. 2 odst. 4 Ústavy České republiky).

zákonem“²⁹ a že „[p]ři používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu“³⁰.

Ustanovení čl. 2 odst. 2 Listiny stanoví limity pro výkon státní, resp. veřejné moci a lze jej chápat jako primární pojistku proti libovůli při uplatňování pravomocí ze strany orgánů veřejné moci. Naopak zásada legální licence obsažená v ustanovení čl. 2 odst. 3 Listiny vyjadřuje autonomii jedince, kterou lze omezit pouze zákonem, přičemž zákon může buď jednání zakázat, nebo jednání uložit. Pokud jsem uvedla, že ustanovení čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod stanoví limity výkonu veřejné moci, platí totéž i pro čl. 4 Listiny. Podle Wagnerové je smyslem tohoto ustanovení „ochrana základních práv před jejich nepatřičným krácením“³¹. Uvedená ustanovení tvoří právní rámec, v jehož mezích mohou orgány veřejné moci, resp. soukromé osoby, jednat.

Pokud jde o zvukové a audiovizuální záznamy, může jejich pořizování zasáhnout do mnoha práv deklarovaných Listinou základních práv a svobod. Obecně bude možné takový zásah připustit, bude-li v souladu s již uvedenými obecnými ustanoveními Listiny (a pokud budou dodrženy dále uvedené podmínky). Jmenovitě může být zasaženo do práv podle čl. 7 odst. 1 Listiny (nedotknutelnost osoby a jejího soukromí), čl. 13 Listiny (listovní tajemství ve smyslu tajemství zpráv podávaných telefonem) či práv podle čl. 10 Listiny (právo na zachování lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a ochrany jména; právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života a právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů).

Článek 7 odst. 1 Listiny upravuje nedotknutelnost osoby a jejího soukromí. Z nedotknutelnosti osoby vyplývá její právo na zachování její fyzické a psychické integrity. Soukromí je v pojetí tohoto článku pouze jakousi zbytkovou kategorií a „uplatní [se] pouze [...] tam, kde respektování soukromí úzce souvisí nebo je spojeno s problematikou zásahů do tělesné a duševní

²⁹ Viz ust. čl. 4 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

³⁰ Viz ust. čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.

³¹ WAGNEROVÁ, E. In WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. Komentáře Wolters Kluwer. s. 125.

integrity“³². V ostatních souvislostech spadá ochrana soukromí pod ochranu poskytovanou článkem 10 Listiny. Článek 7 odst. 1 Listiny se vzhledem k uvedenému při řešení dopadů pořizování audiovizuálních či zvukových záznamů ve většině případů nepoužije, nebo se využije pouze doplňkově, neboť jiná ustanovení Listiny základních práv a svobod jsou vůči němu ustanoveními speciálními.

Článek 10 Listiny základních práv a svobod poskytuje ochranu právu na soukromí v jeho širokém smyslu. Je základním článkem poskytujícím ochranu osobnostním právům. Podrobnější úprava (včetně stanovení výjimek) je obsažena zejména v občanském zákoníku, ochrana právům podle třetího odstavce rozebíraného ustanovení je pak poskytována i podle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů (dále také jen „**zákon o ochraně osobních údajů**“ nebo „**ZOOÚ**“). Ochranu osobnostním právům poskytuje i zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Další složkou soukromí je i článkem 13 Listiny chráněné listovní tajemství, ve vztahu k pořizování zvukových a audiovizuálních záznamů zejména ve formě tajemství zpráv podávaných telefonem. Podle Wagnerové *„toto právo [...] nechrání před indiskrecí ze strany osoby, s níž je komunikace vedena (např. umožnění hlasitého odposlechu telefonu nebo jeho nahrávka). Před takovým zásahem se lze ovšem dovolat osobnostního práva na vlastní hlasový projev, které je z hlediska základních práv chráněno čl. 10 Listiny“*³³. Ve vztahu dvou soukromých osob tento článek Listiny nahrávanou osobu nechrání, poskytuje však ochranu před odposlechem pořízeným orgánem veřejné moci, pokud tento nedisponuje zákonnou licencí (danou např. ustanovením § 88 trestního řádu), případně nesplní veškeré podmínky dané příslušným zákonem.

Je jisté, že právo na soukromí (budeme-li takto zjednodušeně výše vyjádřená práva společně nazývat) není bezbřehé. Kromě jeho limitace zákony výslovně upravenými možnostmi (jak o nich bude hovořeno níže), je omezeno též výkonem ústavně zaručených práv dalších osob. Slovy anglického filosofa

³² LANGÁŠEK, T. In WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. Komentáře Wolters Kluwer. s. 187.

³³ WAGNEROVÁ, E. In WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. Komentáře Wolters Kluwer. s. 345.

Johna Stuarta Milla „[končí] svoboda jednoho [...] tam, kde začíná svoboda druhého“. Ve vztahu k pořizování zvukových, obrazových a zvukově obrazových záznamů si lze kupříkladu představit pořízení záznamu z kamery umístěné v domě či na pozemku za účelem ochrany vlastnictví. V každém jednotlivém případě bude však muset být řešena proporcionalita mezi zásahem do práva na soukromí a ochranou jiného práva.

Ústavní soud České republiky při poměrování proti sobě stojících práv provádí tzv. test proporcionality spočívající ve třech kritériích. Kritérium vhodnosti záležitosti ve zjištění, zda je zásahem možno dosáhnout zamýšleného cíle; kritérium potřebnosti bude naplněno, pokud k dosažení zamýšleného cíle nebude možné použití jiného – mírnějšího – prostředku, který se základních práv nedotkne vůbec, nebo alespoň méně než použitý; a nakonec kritérium, které lze označit jako poměřovací, jenž spočívá v porovnání důležitosti proti sobě stojících práv.³⁴

Listina základních práv a svobod je bazální součástí ústavního pořádku a obsahuje katalog práv upravujících vztah mezi jednotlivcem (v některých případech občanem) a státem. Dále upravuje též možnosti zásahů do těchto práv. V některých případech Listina podmiňuje zákonné omezení základního práva účelem, v jiných účel neurčuje a omezení nechává čistě na zákonné úpravě. Požadavky na zákonnou úpravu, vyjma požadavku na šetření podstaty a smyslu základních práv a zákazu zneužívání, však již nijak nespécifikuje. Ochranu právům hypoteticky ohroženým pořizováním zvukových, obrazových a audiovizuálních záznamů poskytuje článek 10 Listiny, ve vztahu ke zprávám podávaným telefonem článek 13 Listiny a subsidiárně též článek 7 Listiny. Pokud dojde ke konfliktu mezi dvěma základními právy, judikoval Ústavní soud postup, jímž má být dosaženo vyřešení otázky, kterému ze střetnuvších se práv dát přednost.

³⁴ Shodně o testu proporcionality ve vztahu k právu na soukromí hovoří i E. Wagnerová In WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. Komentáře Wolters Kluwer. s. 289.

2.2. Zvukový a audiovizuální záznam z pohledu Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (dále také jen „**Evropská úmluva**“ nebo „**EÚLP**“) byla sjednána na půdě Rady Evropy, jedná se o nejzásadnější dokument chránící lidská práva a základní svobody s působností v rámci Evropy. Podepsána byla 4. 11. 1950 v Římě, přičemž pro Českou republiku (resp. tč. pro Českou a Slovenskou Federativní Republiku) vstoupila v platnost 18. 3. 1992 a vyhlášena byla pod č. 209/1992 Sb. Článkem 19 EÚLP se za účelem zajištění plnění závazků vyplývajících z Evropské úmluvy zřizuje Evropský soud pro lidská práva.

Pořizování zvukových, obrazových a audiovizuálních záznamů s sebou přináší riziko v podobě neoprávněného zásahu do práv zaznamenané osoby. Stěžejním právem chráněným Evropskou úmluvou je v této souvislosti právo na respektování soukromého a rodinného života podle článku 8 Evropské úmluvy.

Čl. 8 EÚLP zní:

ČLÁNEK 8

Právo na respektování soukromého a rodinného života

1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.
2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

Limitační klauzule obsažená v čl. 8 odst. 2 Evropské úmluvy vyzývá k tomu, aby byl skutkový a právní stav konkrétního případu podroben testu, který čítá pět kroků. Prvním krokem je zodpovězení otázky, zda diskutovaný případ spadá do rámce ochrany poskytované namítaným článkem Evropské úmluvy, druhým krokem je pak odpověď na otázku, zda došlo k namítanému zásahu do práv stěžovatele. Uvedené dva kroky jsou specifické tím, že důkazní břemeno leží na stěžovateli, který je povinen prokázat, že na obě otázky lze

odpovědět kladně. Pokud stěžovatel důkazní břemeno – byť částečně – neunes, Evropský soud pro lidská práva k následujícím krokům nepřistoupí a stížnost zamítne. Ve třetím stupni se odpovídá na otázku stran souladu zásahu se zákonem³⁵ (tento krok bývá označován za test legality), ve čtvrtém stupni se prověřuje, zda zásah sledoval jeden či více legitimních cílů (proto bývá označován za test legitimacy) a v posledním, pátém kroku se zkoumá, zda byl zásah nezbytný v demokratické společnosti. Poslední tři kroky jsou specifické tím, že se důkazní břemeno přesouvá ze stěžovatele na vládu. Ta je povinna prokázat, že k zásahu došlo v souladu se zákonem, že zásah sledoval legitimní cíl či cíle a že byl nezbytný v demokratické společnosti. Pokud vláda důkazní břemeno neunes, konstatuje Evropský soud pro lidská práva porušení Evropské úmluvy.³⁶ Závěrečné tři fáze testu jsou pro rozhodování stěžejní, a proto jejich průběh dále níže rozvádím.

Test legality zahrnuje v první fázi posouzení, byl-li zásah v souladu s právem. Soulad s právem posuzuje soud jak z pohledu dodržení vnitrostátních právních předpisů, tak i z pohledu kvality konkrétních vnitrostátních předpisů, zejména jejich slučitelnosti s principy právního státu³⁷. Pokud soud uzavře, že zásah byl v souladu s právem, postoupí k následujícímu stupni posouzení; pokud zjistí, že nebyl, konstatuje porušení čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

V následujícím kroku soud posuzuje, směřoval-li zásah k legitimnímu cíli či cílům. Za legitimní cíle se považuje ochrana zájmů vyjmenovaných ve druhém odstavci čl. 8 EÚLP, jmenovitě tedy zájmů národní či veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu, pořádku a předcházení zločinnosti, zdraví, morálky nebo práv a svobod jiných. Dojde-li soud ke stanovisku, že zásah nebyl podložen

³⁵ České znění Evropské úmluvy pracuje s pojmem „zákon“, resp. souslovím „v souladu se zákonem“, francouzské a anglické znění EÚLP, jakožto jediná dvě autentická znění, obsahují formulace „*prévue par la loi*“, resp. „*in accordance with the law*“, nicméně Evropský soud pro lidská práva předmětné formulace vykládá extenzivně ve smyslu „právo“, ne ve smyslu „zákon“. jako jeden z pramenů práva. Viz také Kosař, D. in KMEC, Jirí a kol. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 105 – 106. S ohledem na uvedené budou v textu práce pojmy „zákon“ a „právo“ v tomto kontextu užívány promiscue.

³⁶ Shodně též Kosař, D. in KMEC, Jirí a kol. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 100-101.

³⁷ Blíže viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25.6.1997, Halford proti Spojenému království, č. 20605/92, bod 49.

legitimním cílem či cíli, konstatuje porušení čl. 8 Evropské úmluvy. Zjistí-li existenci legitimního cíle, postoupí k závěrečné fázi testu.

Obsahem poslední fáze posouzení, zda nedošlo k porušení čl. 8 Evropské úmluvy, je zhodnocení otázky nezbytnosti zásahu v demokratické společnosti. Jednání bude nezbytné a tudíž ospravedlnitelné, zejména pokud bude nevyhnutelné pro zajištění veřejné bezpečnosti, ochrany pořádku a prevence kriminality, a ochrany práv a svobod jiných, národní bezpečnosti, hospodářského blahobytu země či ochrany zdraví nebo morálky.

Konkrétní níže uvedené případy řešené Evropským soudem pro lidská práva demonstrují průběh výše nastíněného testu a také poukazují na jistý vývoj v rozhodování této instituce.

Evropský soud pro lidská práva klade značný důraz na kvalitu právních předpisů, které upravují pořizování zvukových, obrazových a audiovizuálních záznamů zasahujících do práva na respektování soukromého života ve všech jeho aspektech, a s ní spojenou existenci záruk chránících před zneužíváním takových záznamů, a to jak ze strany veřejné moci, tak soukromých osob. V první řadě musí existovat právní předpis, na jehož základě je možné dovést právo subjektu zasáhnout do práva deklarovaného čl. 8 EÚLP, tedy právo pořídít záznam zvukového, obrazového či zvukově obrazového charakteru. Takovýto předpis musí navíc splňovat další požadavky, již soudní praxí dovozené. Jedná se dílem o požadavek na přístupnost právního předpisu veřejnosti a dílem o kvalitu právního předpisu ve smyslu předvídatelnosti zásahu spojenou se srozumitelností zákona a zároveň musí být zákon v souladu s principy právního státu. Pořizování záznamů navíc musí být kryto legitimním cílem či cíli (tyto jsou vyjmenovány ve druhém odstavci čl. 8 EÚLP) a slovy Evropské úmluvy *nezbytné v demokratické společnosti*. Při přezkumu těchto požadavků bude bezpochyby zásadní roli hrát poměrování jednotlivých chráněných hodnot a s tím související proporcionalita zásahu. Jen zákon splňující uvedené požadavky poskytuje dostatečné záruky proti zneužívání a pouze takový záznam zasahující do práva na respektování soukromí, který má podklad v zákoně, jenž splňuje uvedené nároky, může být považován za získaný v souladu se zákonem. Uvedené lze

demonstrovat na vybraných (níže rozvedených) rozhodnutích Evropského soudu pro lidská práva.

Evropský soud pro lidská práva se otázkou použitelnosti nejprve zejména zvukových, následně i zvukově obrazových záznamů zabývá nepoměrně delší dobu než české soudní instance. Je však třeba podotknout, že ESLP při svém rozhodování v zásadě nerozlišuje, zda k pořízení předmětných záznamů došlo pro účely správního, trestního či civilního řízení. Vybraná soudní rozhodnutí ve vztahu k zvukovým či audiovizuálním záznamům řeší především otázku, zda v řízení před orgány dotčených států došlo či nedošlo k porušení čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

2.2.1. Případ Niemietz proti Německu³⁸

V roce 1992 se Evropský soud pro lidská práva zabýval případem pana Gottfrieda Niemietze, advokáta majícího svou kancelář v obci Freiburg im Breisgau, který byl po určitý čas zároveň předsedou místní politické strany Freiburg Bunte Liste. Tato politická strana skrze svou pracovní skupinu Antiklerikaler Arbeitskreis usilovala o omezení vlivu církve. Dne 8. srpna 1986 vydal mnichovský okresní soud příkaz k provedení prohlídky mimo jiné i v prostorách advokátní kanceláře pana Niemietze, a to za účelem zjištění totožnosti jistého pana Karla Wegnera. G. Niemietz informace odmítl vydat s poukazem na to, že by mohl sám sebe vystavit nebezpečí trestního stíhání.

V řízení před Evropským soudem pro lidská práva Niemietz tvrdil, že provedením prohlídky v jeho kanceláři došlo k porušení čl. 8 Evropské úmluvy. Vláda v řízení namítala, že čl. 8 Evropské úmluvy neposkytuje ochranu proti provedení prohlídky v advokátní kanceláři. Z jejich pohledu Úmluva rozlišuje mezi soukromým životem a domovem na straně jedné a profesním a obchodním životem na straně druhé.

Evropský soud nepovažoval za nutné stanovit vyčerpávající definici pojmu *soukromý život*, nicméně dodává, že by bylo příliš restriktivní omezit

³⁸ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 16. 12. 1992, Niemietz proti Německu, č. 13710/88.

tento pojen jen na „vnitřní okruh“, v němž by jedinec žil svůj život, a naprosto vyloučit vliv vnějšího světa. Respekt k soukromému životu musí podle soudu do určité míry zahrnovat též právo na utváření a vyvíjení vztahů s ostatními lidmi. Dále dodává, že není vždy možné rozlišit, která z aktivit jedince je součástí profesního, resp. obchodního života, a která již ne, zejména jde-li o jedince vykonávající svobodná povolání.³⁹

Hlavní přínos případu Niemietz proti Německu tkví v naznačení definice pojmu *soukromý život*, jeho chápání v širokém slova smyslu, resp. odmítnutí interpretovat tento pojem úzce pouze ve smyslu vnitřního okruhu života jedince. Klíčové zároveň je, že takováto interpretace přitom ponechává státům dostatečný prostor k zásahům do výkonu práva na soukromý život v mezích čl. 8 odst. 2 Evropské úmluvy.

2.2.2. Případ Halford proti Spojenému království⁴⁰

Od roku 1996 řešil Evropský soud pro lidská práva případ paní Alison Halfordové, která byla zaměstnána jako zástupce vrchního konštabla (Assistant Chief Constable) u policie v Merseyside. V rámci svého zaměstnání disponovala dvěma telefony, přičemž jeden z nich byl určen pro soukromé účely. Oba telefony byly součástí interní policejní telefonní sítě. Dále paní Halford pro výkon své práce využívala ve svém domě vlastní telefon, který byl připojen k veřejné telekomunikační síti. Podstatnou část nákladů na tento „domácí“ telefon hradila, z důvodu využití pro pracovní účely, merseysideská policie. Paní Halfordová v řízení tvrdila, že hovory učiněné z jejího „domácího“ telefonu, jakož i hovory učiněné z obou pracovních telefonů byly odposlouchávány a takto získané informace proti ní využívány.

Evropský soud pro lidská práva dovedl (i s odkazem na svá dřívější rozhodnutí), že telefonní hovory jak pracovního či obchodního charakteru, jakož i hovory realizované z domova, jsou zahrnuty v pojmu *soukromý život*

³⁹Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 16. 12. 1992, Niemietz proti Německu, č. 13710/88, bod 29.

⁴⁰ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 6. 1997, Halford proti Spojenému království, č. 20605/92.

a *korespondence*. Zároveň nebyly v řešeném případě předloženy žádné důkazy o tom, že by byla paní Halfordová upozorněna na to, že hovory realizované v rámci interní policejní telefonní sítě mohou být zaznamenávány či odposlouchávány.

Soud v předmětném řízení nejprve konstatoval, že došlo k zásahu do práva na soukromí, dále přistoupil k posouzení, zda byl zásah v souladu s právem. V rámci tohoto hodnocení se vyslovil tak, že vnitrostátní právo musí jedinci poskytovat jistou ochranu proti svévolnému zásahu do práv podle čl. 8 Evropské úmluvy. Tudíž i vnitrostátní právo musí být dostatečně srozumitelné, aby zajistilo občanům odpovídající údaje o okolnostech a podmínkách, za nichž jsou orgány veřejné moci oprávněny uchýlit se k takovým utajeným opatřením.⁴¹ Dále soud dovodil, že zásah současně nebude v souladu s právem, pokud vnitrostátní právní řád neobsahuje žádnou právní úpravu odposlechů hovorů učiněných mimo veřejnou telekomunikační síť.

Důležitost rozhodnutí v případě Halford proti Spojenému království spatřuji zejména ve specifikaci požadavků na vnitrostátní předpisy, resp. v konstatování Evropského soudu pro lidská práva, že takové vnitrostátní předpisy, které nejsou dostatečně určité, srozumitelné, a tudíž neposkytují občanům odpovídající informace o okolnostech a podmínkách k realizaci zásahů do práv, zakládají nezákonný zásah do práva na soukromí, čímž se dostávají do rozporu s čl. 8 Evropské úmluvy. Totéž platí i pro případy, kdy vnitrostátní předpisy zásah do soukromí vůbec neupravují a přesto k zásahu do práva na soukromí ze strany orgánů veřejné moci dojde.

2.2.3. Případ Khan proti Spojenému království⁴²

⁴¹ Jak vyplývá z rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 6. 1997, Halford proti Spojenému království, č. 20605/92, bodu 49, který zní: „...domestic law must provide some protection to the individual against arbitrary interference with Article 8 rights (art. 8). Thus, the domestic law must be sufficiently clear in its terms to give Citizen an adequate indication as to the circumstances in and conditions on which public authorities are empowered to resort to any such secret measures.“

⁴² Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 12. 5. 2000, Khan proti Spojenému království, č. 35394/97.

V roce 1997 se Evropský soud pro lidská práva začal zabývat případem pana Sultana Khana. 17. září 1992 přiletěl pan Khan, spolu se svým bratrancem N., z Pákistánu na letiště v Manchesteru. Oba muži byli zastaveni celníky a prohledáni. U pana N. byl nalezen heroin v hodnotě téměř 100 000 liber. Tento byl následně vyslýchán, zatčen a obviněn. U pana Khana žádné drogy nalezeny nebyly, byl vyslechnut a následně bez obvinění propuštěn. Poté dne 26. ledna 1993 navštívil pan Khan svého přítele B. v Sheffieldu. Pan B. byl toho času vyšetřován pro distribuci drog a v jeho domě bylo nainstalováno odposlouchávací zařízení (odposlech byl řádně schválen příslušnými institucemi). Zároveň se nijak nepředpokládalo, že pan Khan odposlouchávané prostory navštíví. Policie zaznamenala rozhovor pana B. s panem Khanem, v němž pan Khan přiznal, že 17. září 1992 participoval na dovozu drog. Následně 11. února 1993 byl pan Khan zatčen, při výslechu se nepřiznal, ale byl obviněn a postaven před soud.

Na počátku 90. let 20. století bylo užití odposlouchávacího zařízení policejními orgány upraveno v tzv. pokynech Ministerstva vnitra (Home Office Guidelines) z roku 1984. Tento předpis stanovil, že užití předmětných zařízení může povolit pouze vrchní konstábl (Chief Constable) nebo jeho zástupce (Assistant Chief Constable), přičemž byl dostupný v knihovně Dolní sněmovny (House of Commons) a na vyžádání u Ministerstva vnitra (Home Office).

Evropský soud pro lidská práva v rozhodnutí ve věci Khan proti Spojenému království odkazuje též na zprávu Komise pro lidská práva ve věci Govell proti Spojenému království⁴³, když opakuje, že formulace „*v souladu s právem*“ („*in accordance with the law*“) nevyžaduje pouze soulad s vnitrostátním právem, ale vztahuje se také ke kvalitě právní normy, požaduje, aby taková norma byla slučitelná s principy právního státu.⁴⁴ K uvedenému dodává, že v případě utajeného sledování orgány veřejné moci, v diskutovaném případě policejním orgánem, musí vnitrostátní právní řád poskytovat ochranu

⁴³ Zpráva Evropské komise pro lidská práva ze dne 14.1.1998, Michael Govell proti Spojenému království.

⁴⁴ Srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 12. 5. 2000, Khan proti Spojenému království, č. 35394/97, bod 26, který zní: „...the phrase „in accordance with law“ not only requires compliance with domestic law but also relates to the quality of that law, requiring it to be compatible with the rule of law...“

před svévolným zásahem do práv jedince chráněných čl. 8 Evropské úmluvy. Navíc právní předpis musí být ve svých ustanoveních dostatečně srozumitelný, aby podal jedinci náležitě informace ohledně okolností a podmínek, za kterých jsou orgány veřejné moci oprávněny uchýlit se k takovým skrytým opatřením.⁴⁵

Případ Khan proti Spojenému království byl navíc specifický tím, že policejní orgán postupoval při provádění odposlechu podle pokynů Ministerstva vnitra (Home Office Guidelines). Podle Evropského soudu pro lidská práva nebyl tento dokument ani právně závazný, ani přímo veřejně přístupný. V popisovaném případě tedy neexistovala žádná zákonná úprava použití odposlouchávacího zařízení. Proto nemůže být zásah do práva na soukromí podle čl. 8 Evropské úmluvy považován za souladný s právem, jak je požadováno v čl. 8 odst. 2 Evropské úmluvy.

Případ Khan proti Spojenému království přispěl k další specifikaci požadavků na předpisy, podle nichž je postupováno při zásazích do práva na soukromí. Evropský soud pro lidská práva dovedl, že tyto předpisy musí být (mimo srozumitelnosti a jasnosti, jak uvedl již v dřívějších rozhodnutích) obecně závazné a veřejně, a to bez jakýchkoliv omezení, dostupné. Důrazně odmítl, aby ospravedlnění zásahů do práv jednotlivců bylo upraveno v pouhých interně závazných předpisech orgánů veřejné moci, které navíc nejsou bez administrativních či jakýchkoliv jiných překážek dostupné široké veřejnosti.

2.2.4. Případ P. G. a J. H. proti Spojenému království⁴⁶

V roce 1998 se před Evropským soudem pro lidská práva dostal případ dvou občanů Velké Británie – P. G. a J. H., kteří měli být zapojeni do plánování loupeží.

⁴⁵ Srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 12. 5. 2000, Khan proti Spojenému království, č. 35394/97, bod 26, který zní: „In the context of covert surveillance by public authorities, in this instance the police, domestic law must provide protection against arbitrary interference with an individual's right under Article 8. Moreover, the law must be sufficiently clear in its terms to give individuals an adequate indication as to the circumstances in which and the conditions on which public authorities are entitled to resort to such covert measures.“

⁴⁶ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 9. 2001, P. G. a J. H. proti Spojenému království, č. 44787/98.

Nebylo však zřejmé, kde konkrétně by k loupežím mělo dojít, proto byl vedoucí konstábl (Chief Constable) požádán o vydání povolení k instalaci skrytého odposlouchávacího zařízení do bytu osoby B. Používání skrytého odposlouchávacího zařízení bylo tč. upraveno v předpise nazvaném „Guidelines on the Use of Equipment in Police Surveillance Operations“ vydaném Ministerstvem vnitra v roce 1984 (jedná se o tentýž předpis, jehož použití je řešeno v předcházející podkapitole – případ Khan proti Spojenému království). Vedoucí konstábl souhlas s instalací předmětného zařízení udělil, avšak pouze ústně (neboť byl v tu dobu na dovolené) s tím, že písemný souhlas vydá jeho náměstek (Deputy Chief Constable). Náměstek však písemné vyhotovení souhlasu příslušnému policejnímu orgánu v dohodnutý den, tj. před instalací, nevydal. Vydal jej až následně se zpětnými účinky. I přesto bylo odposlouchávací zařízení instalováno a zprovozněno v plánovaný den. Vztah stěžovatelů P. G. a J. H. s osobou B. není v rozebíraném rozhodnutí uveden.

Dále policejní orgán požádal poskytovatele telefonických služeb o výpis hovorů z telefonního čísla osoby B. s tím, že tyto informace jsou nezbytné ke zjištění identity třetí, neznámé osoby účastníci se ozbrojené loupeže. Takto získaná data byla následně použita v řízení před soudem k posílení ostatních důkazů (především výsledků odposlouchávání z bytu osoby B.).

Následně byli P. G. a J. H. zadrženi v kradeném vozidle, v jehož úložném prostoru bylo nalezeno vybavení určené k uskutečnění loupeže. Zadržené osoby odmítly vypovídat a také odmítly poskytnout policejnímu orgánu vzorek hlasu. Jelikož bylo záměrem policejního orgánu porovnat vzorky hlasů zadržných s nahrávkami pořízenými v bytě B., a tito odmítli dobrovolně vzorky poskytnout, rozhodl se policejní orgán nainstalovat v celách zadržných další odposlouchávací zařízení. Toto jednání bylo schváleno v souladu s pokyny Ministerstva vnitra (Home Office Guidelines) vedoucím konstáblem. Po zaslání vzorků na expertízu bylo zjištěno, že se v jednom případě pravděpodobně, a ve druhém případě velmi pravděpodobně jedná o shodu.

Jak jsem již nastínila výše, bylo v tomto případě zkoumáno trojí tvrzené porušení čl. 8 Evropské úmluvy.

Nejprve se Evropský soud pro lidská práva zabýval použitím skrytého odposlouchávacího zařízení v bytě osoby B. V tomto případě soud konstatoval zásah do práv chráněných čl. 8 Evropské úmluvy. K vyhovění požadavkům stanoveným ve druhém odstavci čl. 8 se vyjádřil tak, že zásah nebyl v souladu s právem, když v předmětné době neexistoval žádný všeobecně závazný právní předpis upravující použití odposlouchávacích zařízení. Ve shodě s názorem vyjádřeným v rozsudku v případě Khan proti Spojenému království uzavírá, že pokyny Ministerstva vnitra nejsou ani všeobecně právně závazné, ani přímo veřejně přístupné. Když tedy neexistuje žádný vnitrostátní právní předpis upravující užití odposlouchávacích zařízení, není a nemůže být jejich instalace a použití v souladu s právem. Evropský soud pro lidská práva uzavírá, že instalací odposlouchávacího zařízení v bytě osoby B. bez náležitého právního základu byl porušen čl. 8 Evropské úmluvy. Otázkou legitimacy a nezbytnosti takového zásahu v demokratické společnosti se soud již dále nezabýval.

Druhou linií případu tvoří využití informací vztahujících se k užití telefonu osoby B. Evropský soud pro lidská práva uvádí, že získání informací o telefonních číslech, na která bylo voláno z telefonu osoby B., a která na tento telefon volala, zakládá zásah do práva na soukromí a korespondenci. Dále zkoumal, zda byl zásah v souladu s právem, přičemž se při tomto kroku zabýval nejen existencí právního předpisu upravujícího daný zásah, nýbrž také jeho kvalitou. Kvalitu předpisu soud posuzuje z pohledu osob, jichž se zásah do práv dotýká. Hodnotí tedy především, zda právní předpis poskytuje dostatečně jasně a srozumitelně potřebné informace o podmínkách a následcích, jakož i jeho dostupnost a soulad s principy právního státu. Soud uzavřel, že předmětné vnitrostátní předpisy (tj. „Telecommunications Act 1984“ a „Data Protection Act 1984“) uvedeným požadavkům odpovídají a předmětný zásah byl v souladu s právem. Dále soud uvádí, že diskutované opatření bylo ospravedlnitelné, neboť bylo nezbytné pro ochranu veřejné bezpečnosti, předcházení trestné činnosti a ochranu práv druhých. Proto bylo také uvedené opatření shledáno ospravedlnitelným v demokratické společnosti. Soud tedy konstatoval, že v tomto případě nedošlo k porušení čl. 8 Evropské Úmluvy.

Třetí tvrzené porušení čl. 8 Evropské úmluvy se týkalo užití odposlouchávacího zařízení na policejní stanici. V této části rozsudku soud nejprve shrnuje svá dřívější rozhodnutí, když opakuje, že pojem soukromý život je široký termín, který neumožňuje vyčerpávající definici, že čl. 8 Evropské úmluvy chrání i právo osoby na vytváření a vyvíjení vztahů s jinými lidmi, nebo že může zahrnovat i aktivity mající základ v profesním či obchodním životě.⁴⁷ Pro posouzení, zda vůbec k zásahu do práva na soukromí došlo, musí být bráno v úvahu, zda osoba, k zásahu do jejíchž práv mělo dojít, očekávala jistou míru soukromí. Tak tomu nemůže být například na veřejných prostranstvích, kde osoba musí očekávat jistou míru ztráty soukromí a s ní spojenou možnost, že bude viděna, slyšena, případně i nahrávána. Již v dřívějších rozhodnutích se Evropský soud pro lidská práva vyslovil tak, že skryté nahrávání telefonních hovorů, je-li jeho účelem získání součástí konverzace ať už k jakémukoliv účelu, zasahuje do práva na soukromí, a to v obou jeho aspektech – tedy práva na soukromý život a respektování korespondence. V diskutovaném případě nemínil soud od svého setrvalého názoru jakkoliv ustoupit, i když nebylo účelem nahrávání rozhovorů vyhodnotit jejich obsah, nýbrž získat vzorky hlasů stěžovatelů. Vzorek hlasu je navíc osobním údajem, podle něhož je osobu možné identifikovat. Soud tedy uzavřel, že pořízení nahrávek v celách stěžovatelů za účelem získání vzorků hlasů zasahuje do práva na soukromí podle čl. 8 Evropské úmluvy. Při posouzení, zda byl zásah v souladu s právem, narazil soud opět na situaci, kdy ve Velké Británii nebylo použití skrytého odposlouchávacího zařízení v prostorech policie upraveno v žádném obecně závazném právním předpise. Tudíž nezbylo než konstatovat porušení čl. 8 Evropské úmluvy bez nutnosti posoudit existenci legitimních cílů takového zásahu do práva na respektování soukromí a jeho nezbytnost v demokratické společnosti.

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva v případě P. G. a J. H. proti Spojenému království ve velké části opakuje názory tohoto soudu vyjádřené v již dříve rozhodovaných případech, čímž přináší důkaz o názorové konzistentnosti této instituce. Nově se Evropský soud pro lidská práva zabýval otázkou vzorků hlasů a zákonností způsobů jejich získávání. Soud nevidí žádný

⁴⁷ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 9. 2001, P. G. a J. H. proti Spojenému království, č. 44787/98, bod 56.

rozdíl mezi tím, zda bylo odposlouchávací zařízení instalováno v bytě odposlouchávané osoby, nebo bez jejího vědomí a souhlasu v policejních prostorech. Dodává, že základní princip, že právní řád má chránit před svévolí a zneužíváním odposlouchávacích zařízení, se uplatní i pro tento případ. Soud dále označil vzorky hlasů za osobní údaje, na jejichž základě je možné identifikovat osobu, a kterým je proto nutné zajistit vyšší ochranu.⁴⁸ Největší přínos v této podkapitole diskutovaného rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva spatřují v konstatování soudu, že donucení k poskytnutí vzorku hlasu (příčemž za donucení považuje i skryté pořízení nahrávky) je porušením práva na respektování soukromí zakotveného v čl. 8 Evropské úmluvy.

2.2.5. Případ Sociétés Colas Est a ostatní proti Francii⁴⁹

Další případ, o němž Evropský soud pro lidská práva rozhodl v roce 2002, se sice netýkal zvukových či zvukově obrazových záznamů (tj. nahrávek či odposlechnů), ale byl zásadní pro přiznání práv podle čl. 8 Evropské úmluvy právníckým osobám.

Na podnět Národní unie koncových dodavatelů⁵⁰, který zmiňuje, že velké stavební společnosti byly zapojeny do určitých nekalých praktik, pověřila vláda příslušné instituce k provedení šetření. Dne 19. listopadu 1985 provedli inspektoři z Generálního ředitelství pro hospodářskou soutěž, záležitosti spotřebitelů a prevenci podvodů⁵¹ (dále jen „DGCCRF“) současně razie v padesáti šesti společnostech či jejich pobočkách, přičemž zajistili několik tisíc dokumentů. Dne 15. října 1986 provedli další šetření s cílem získat prohlášení. Při razích vstoupili inspektoři DGCCRF do prostor stěžovatelů v souladu s ustanoveními nařízení č. 45-1484 ze dne 30. 6. 1945⁵², přičemž k takovému konání inspektorů nebylo podle uvedeného předpisu potřeba soudního povolení.

⁴⁸ Z uvedeného vychází ve svých rozhodnutích i české soudní instance, např. Ústavní soud v nálezu ze dne 23. 2. 2010 sp. zn. I.ÚS 2499/09.

⁴⁹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 16. 7. 2002, Sociétés Colas Est a ostatní proti Francii, č. 37971/97.

⁵⁰ *Syndicat national des entreprises de second œuvre.*

⁵¹ *Direction générale de la concurrence, de la consommation et de la répression des fraudes.*

⁵² Ordonnance no 45-1484 du 30 juin 1945.

Zajištěné dokumenty obsahovaly důkazy o nezákonných dohodách. Na základě provedeného šetření byly dotčeným společností uloženy pokuty.

Stěžovatelé u Evropského soudu pro lidská práva napadli postup inspektorů DGCCRF s tím, že podle jejich názoru bylo zasaženo do jejich práva na respektování obydlí a korespondence, čímž byl porušen čl. 8 Evropské úmluvy.

Evropský soud pro lidská práva se nejprve zabýval otázkou, zda pojem „obydlí“, v anglickém znění Evropské úmluvy „home“, ve francouzském „domicile“, může zahrnovat také sídla právnických osob či jejich provozovny. Dosud soud řešil pouze případy, kdy bylo sídlo právnické osoby zároveň obydlím fyzické osoby (společníka) – případ Chappell proti Spojenému království⁵³, popřípadě kanceláří podnikající fyzické osoby – případ Niemietz proti Německu⁵⁴. V obou uvedených případech soud konstatoval zásah do práva na respektování soukromí, resp. obydlí. Soud zopakoval, že Evropská úmluva je žijící nástroj, který musí být vykládán ve světle aktuálních podmínek⁵⁵. Soud již dříve dovodil právo právnické osoby na náhradu nemajetkové újmy (případ Comingersoll proti Portugalsku⁵⁶) a nyní došel k závěru, že již nastal čas za daných podmínek připustit, že práva podle čl. 8 Evropské úmluvy mohou zahrnovat též právo na respektování zapsaného sídla právnické osoby, jejích poboček a jiných obchodních prostor. Soud tedy konstatoval zásah do práv stěžovatelů podle čl. 8 Evropské úmluvy a postoupil k posouzení, zda byl postup v souladu s právem.

Postup inspektorů DGCCRF byl v souladu s ustanoveními § 15 a § 16 alinea druhá nařízení č. 45-1484 ze dne 30. 6. 1945, která upravují jejich pravomoc k odhalování deliktů týkajících se hospodářské soutěže. Soud s ohledem na uvedené shledal postup inspektorů DGCCRF souladným s právem.

⁵³ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 30. 3. 1989, Chappell proti Spojenému království, č. 10461/83.

⁵⁴ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 16. 12. 1992, Niemietz proti Německu, č. 13710/88.

⁵⁵ Srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 16.7.2002, Société Colas Est a ostatní proti Francii, č. 37971/97, bod 41, který zní: „...the Convention is a living instrument which must be interpreted in the light of present-day conditions...“

⁵⁶ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. 4. 2000, Comingersoll proti Portugalsku, č. 35382/97.

Dále Evropský soud pro lidská práva zkoumal, zda existoval legitimní důvod pro to, aby bylo zasaženo do práv chráněných čl. 8 Evropské úmluvy. Důvod tvrzený vládou, tedy potřeba získat důkazy o uzavírání nezákonných dohod při zadávání zakázek na výstavbu silnic, považuje soud za dostatečný. Sám o tvrzeném důvodu říká, že byl zjevně v zájmu jak hospodářského blahobytu země, tak i prevence kriminality. Nezbyvalo mu tudíž než přistoupit k dalšímu kroku a posoudit, zda lze zásah považovat za nezbytný v demokratické společnosti k dosažení uvedených cílů.

V části rozsudku věnující se nezbytnosti a přiměřenosti zásahů, které jsou předmětem stížnosti, se soud zabývá šíří pravomocí svěřených inspektorům DGCCRF, povahou provedené razie včetně zajištění dokumentů, jakož i neexistencí nutnosti vydání soudního povolení či jiného kontrolního mechanismu. Evropský soud pro lidská práva uvádí, že ačkoliv bylo jednání inspektorů DGCCRF shledáno souladným s právem, měly by relevantní právní normy, popř. právní praxe, dovést přiměřené a efektivní záruky proti zneužívání takových svěřených pravomocí. Na základě podrobného zhodnocení francouzské právní úpravy a svých dřívějších rozhodnutí soud shrnuje, že, především s ohledem na neexistenci záruk, resp. kontrolního mechanismu, napadené postupy nemohou být považovány za přiměřené ve vztahu k dosažení sledovaného legitimního cíle. Tudíž se zřetelem k výše uvedenému soud uzavřel, že i v tomto případě došlo k porušení čl. 8 Evropské úmluvy.

Průlomovost rozsudku Evropského soudu pro lidská práva v případě Sociétés Colas Est a ostatní proti Francii lze spatřovat zejména v přiznání práva na soukromí podle čl. 8 odst. 1 Evropské úmluvy právnickým osobám, a to ve smyslu práva na respektování zapsaného sídla právnické osoby, jejích poboček a jiných obchodních prostor.

2.2.6. Případ Peck proti Spojenému království⁵⁷

⁵⁷ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. 4. 2003, Peck proti Spojenému království, č. 44647/98.

Rozhodnutí v případě Peck proti Spojenému království se týkalo stěžovatele, který trpěl depresemi. V srpnu 1995 se pokusil spáchat sebevraždu, přičemž šel po ulici, zastavil se na křižovatce a nakláněl se přes zábradlí, to vše s nožem v ruce. Jeho konání zachytily městské kamery obce Brentwood Borough. Operátor městských kamer přivolal na místo policii, která stěžovatele zajistila (a to na základě zákona o duševním zdraví⁵⁸) a odvezla jej na policejní stanici, kde se mu dostalo lékařského vyšetření. Poté byl propuštěn bez jakéhokoliv obvinění.

Na podzim roku 1995 rozhodla městská rada obce Brentwood Borough o vydávání pravidelných tiskových zpráv s využitím záběrů získaných z městských kamer. První tisková zpráva obsahovala dvě fotografie stěžovatele pořízené ze stopy záznamu městských kamer a byla doprovázena titulkem „*Zneškodněn – Partnerství CCTV a policie předchází potencionálně nebezpečným situacím*“⁵⁹, přičemž obličej stěžovatele nebyl na zveřejněném snímku náležitě zamaskován. Článek pod fotografiemi poukazyval na to, že vyobrazený jedinec byl spatřen s nožem v ruce ve zjevně sklíčeném stavu, že byla přivolána policie, která muže odzbrojila, odvezla jej na policejní stanici a poskytla mu potřebnou pomoc. Dále článek obsahoval kontakt na zaměstnance obce pro případ, že by veřejnost měla zájem o kopie fotografií, resp. záznamů. Následně se předmětné fotografie a později i celé záběry objevily v řadě místních, regionálních a nakonec i celostátních médií, mezi jinými i v BBC v pořadu Crime Beat. V některých případech byla tvář stěžovatele zamaskována, následně však bylo zamaskování shledáno nedostatečným. Mimo soudních instancí se případem zabývaly i specializované komise (The Broadcasting Standards Commission, The Independent Television Commission a The Press Complaints Commission).

Stěžovatel před Evropským soudem pro lidská práva tvrdil, že zveřejnění fotografií obcí Brentwood Borough, které vyústilo v publikaci a televizní vysílání jeho podobizny, představuje nepřiměřený zásah do jeho práva na respektování soukromého života garantovaného článkem 8 Evropské úmluvy.

⁵⁸ Mental Health Act 1983.

⁵⁹ Defused – The partnership between CCTV and the police prevents a potentially dangerous situation.

Uvedl, že si nebyl vědom toho, že jeho jednání bylo snímáno kamerami a že nedal žádný souhlas se zveřejněním své podobizny v médiích.

Evropský soud pro lidská práva nejprve zopakoval, co považuje za základní prvky práva na ochranu soukromého života. Výslovně zmínil například jméno, sexuální orientaci, právo na rozvoj osobnosti a identity, právo na rozvíjení osobních vztahů včetně aktivit obchodního a profesního charakteru či právo na interakci s jinými osobami. Všechny tyto prvky osobní sféry jednotlivce jsou chráněny článkem 8 Evropské úmluvy. Dále soud uvedl, a to s odkazem na své rozhodnutí ze dne 14. 1. 1998 ve věci Herbecq a asociace Liga lidských práv proti Belgii⁶⁰, že užití fotografického vybavení, které nenahrává obrazová data, samo o sobě nezasahuje do soukromého života jednotlivce. Naproti tomu dlouhodobé či systematické nahrávání obrazových záznamů může vést k úvahám o zásahu do práv na ochranu soukromého života.

V diskutovaném případě Evropský soud pro vyloučení pochybností uvádí, že stěžovatel nenamítá, že by porušení jeho práva na soukromý život spatřoval v samotném monitorování jeho pohybu po ulici kamerovým systémem či pořízení nahrávky trvalého charakteru skrze tento kamerový systém, dokonce připouští, že mu fungování tohoto systému spolu se zásahem policie zachránilo život. Avšak bylo to zveřejnění předmětného záznamu, resp. jeho části, způsobem, který nepředvídal a ani předvídat nemohl, co vedlo k namítanému zásahu do jeho práv.

V této souvislosti Evropský soud připomíná další dřívější rozhodnutí Komise pro lidská práva, a to rozhodnutí ze dne 7. 12. 1992 v případě Lupker a ostatní proti Nizozemí a rozhodnutí ze dne 31. 1. 1995 ve věci Friedl proti Rakousku. V případě Friedl proti Rakousku Komise pro lidská práva uvedla, že pořízení fotografií z demonstrace, a to výhradně za účelem monitorování průběhu demonstrace, nezakládají zásah do práv jednotlivců. Dále Komise uvážila i fakt, že zaznamenané osoby zůstaly plně anonymními – nikde nebyla zveřejněna jejich jména a nebyly učiněny žádné kroky k jejich identifikaci. Obdobně v případě Lupker a ostatní proti Nizozemí byly fotografie použity pouze k identifikaci pachatelů trestných činů v rámci trestního řízení.

⁶⁰ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 14. 1. 1998, Herbecq a asociace Liga lidských práv proti Belgii, č. 32200/96.

S odkazem na výše uvedené soud shrnuje, že stěžovatel se v rozhodné době neúčastnil žádné demonstrace či jiné veřejné akce a nebyl ani osobou veřejného zájmu a po ulici se pohyboval pozdě v noci a v úzkostlivém stavu. Bezprostřední záběry ale byly zveřejněny, a to nejprve v obecních médiích (*CCTV News*). Následně byly poskytnuty regionálním i národním médiím, přičemž stěžovatelova totožnost nebyla dostatečně, a v některých případech dokonce vůbec, chráněna (jeho obličej nebyl zamaskován). Stěžovatele takto poznalo mnoho jeho známých, kolegů a členů rodiny. V konečném důsledku tak byl relevantní okamžik spatřen takovým množstvím lidí, jaké vysoce přesahuje možné kolemjdoucí.

S ohledem na shora uvedené Evropský soud konstatoval vážný zásah do práv stěžovatele na respektování jeho soukromého života.

K otázce, zda byl zásah do stěžovatelových práv v souladu s právem, Evropský soud uvedl, že zveřejnění předmětných záběrů a jejich předání médiím mělo základ v právu (přičemž jmenuje konkrétní ustanovení konkrétních právních předpisů) a bylo, s patřičným právním poradenstvím, předvídatelné.

Dále se soud vyjádřil k otázce legitimacy, tedy zda byl zásah podložen legitimním cílem či cíli. K tomuto soud pouze krátce říká, že zveřejnění odpovídá požadavku legitimního cíle, když za tento cíl označuje veřejnou bezpečnost, prevenci kriminality a ochranu práv třetích osob. Po vyřešení tohoto kroku soud přistoupil k závěrečné fázi posuzování – posouzení, zda je zásah ospravedlnitelný v demokratické společnosti.

Evropský soud předně podotýká, že v předmětném případě nebyl stěžovatel ani obviněn ze spáchání trestného činu, natož odsouzen. Tento případ se tedy netýká zveřejnění záznamu vypovídajícího o spáchání trestného činu. Vzhledem k tomu, že městský kamerový systém byl nainstalován a provozován zejména za účelem ochrany společnosti před kriminalitou, bylo úlohou Evropského soudu poměřit závažnost zásahu do stěžovatelova práva na ochranu soukromí se zájmem státu na odhalování a předcházení trestné činnosti. Soud nerozporuje, že kamerový systém hraje při těchto činnostech významnou roli a že jeho propagace v médiích zvyšuje jeho účelnost a úspěšnost. Na druhou stranu podotýká, že obci se nabízely i jiné postupy, kterými by dosáhla stejného

cíle. V první řadě soud navrhuje získání souhlasu stěžovatele se šířením jeho podobizny, a to zejména proto, že předmětné záznamy se soustředí pouze na jednu osobu a pro obec by bývalo nebylo nikterak náročné zjistit jeho totožnost. Alternativně pak soud nabízí možnost zamaskování celé postavy či tváře stěžovatele tak, aby nebyl ze zveřejněných záznamů identifikovatelný. Jako třetí možnost, s jistými výhradami, navrhuje zavázání třetích stran (médií, která dále záznamy zveřejňovala) k dostatečnému zamaskování tváře stěžovatele.

Evropský soud pro lidská práva v tomto případě neshledal dostatečné důvody, které by ospravedlnily zveřejnění předmětných záznamů bez předem získaného souhlasu stěžovatele, popřípadě bez zajištění dostatečného zamaskování tváře stěžovatele. Nakonec soud uvádí, že následné dobrovolné vystoupení stěžovatele v médiích nikterak nesnižuje závažnost zásahu do jeho práv. Stěžovatel jako oběť měl právo vystoupit a upozornit na nesprávné postupy a takové jednání mu nemůže být zazlíváno.

Vzhledem k uvedenému a k tomu, že ke zveřejnění předmětného záznamu v místních, regionálních i národních médiích došlo bez náležitých záruk, které by zajistily respektování práva stěžovatele na soukromý život, konstatoval Evropský soud pro lidská práva, že došlo k disproporcionálnímu a tudíž neospravedlnitelnému zásahu do práva na respektování soukromého života stěžovatele, čímž byl porušen čl. 8 Evropské úmluvy.

Ačkoliv Evropský soud v diskutovaném případě nakonec vyslovil porušení čl. 8 Evropské úmluvy, není ve svém rozhodnutí nikterak nekompromisní. Porušení práva na soukromí konstatoval až v posledním kroku již výše nastíněného tříступňového testu, když vyhodnotil, že zásah nebyl nezbytný v demokratické společnosti a přitom odkázal na disproporcionalitu zásahu. Druhé straně řízení dokonce nabídl jiné možnosti, jak v budoucnosti obdobné případy řešit. Naopak se soud v tomto případě pouze velmi krátce vyjádřil k otázce legitimacy cíle⁶¹. Za legitimní cíle se považuje ochrana zájmů vyjmenovaných ve druhém odstavci čl. 8 Evropské úmluvy, jmenovitě zájmů národní či veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu, pořádku a předcházení zločinnosti, zdraví, morálky nebo práv a svobod jiných. Zde soud pouze krátce

⁶¹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. 4. 2003, Peck proti Spojenému království, č. 44647/98, bod 67.

konstatoval, že v diskutovaném případě za legitimní cíle považuje veřejnou bezpečnost, prevenci kriminality a ochranu práv třetích osob. Své úvahy však odůvodnil pouze odkazem na to, že důvodem pro provozování městského kamerového systému je ochrana obyvatel před kriminalitou a veřejná bezpečnost.

Tímto prohlášením se však diskutované rozhodnutí soudu stává nekonzistentním, když soud nejprve podotýká, že ani stěžovatel nevidí zásah do svého práva na soukromý život ve sběru dat kamerovým systémem a vytváření trvalých nahrávek. Spatřuje jej až ve zpřístupnění záběrů jeho konání veřejnosti⁶². Přičemž Evropský soud takovému tvrzení stěžovatele nikterak neoponuje a z dalšího textu rozhodnutí vyplývá, že s uvedeným tvrzením souhlasí, když říká, že zveřejnění relevantního záznamu založilo závažný zásah do stěžovatelova práva na respektování jeho soukromého života⁶³. Na druhou stranu soud později při posouzení, zda byl zásah opodstatněn legitimním cílem, lakonicky poznamenal, že ano a tyto cíle bez bližšího odůvodnění pouze vyjmenoval. Nevyjádřil se však k tomu, jak konkrétně zveřejnění a televizní vysílání záběrů osoby pohybující se po ulici s nožem v ruce, o níž se v době zveřejnění těchto záběrů již ví, že trpí depresemi a měla v úmyslu spáchat sebevraždu, slouží či může sloužit k zajištění veřejné bezpečnosti, prevenci kriminality či ochraně práv třetích osob. Uvedené by bylo pochopitelné, kdyby se soud zabýval (a stěžovatel namítal) pořízením předmětných záběrů.

V diskutovaném případě sice záznam z městských kamer nebyl využit pro účely správního či jiného řízení, a ani jeho obsah nebyl v žádném řízení použit jako důkaz; samotný případ, resp. rozhodnutí v tomto případě, je však zajímavou sondou do rozhodovací praxe Evropského soudu pro lidská práva a může být přínosný pro další výklad a aplikaci čl. 8 Evropské úmluvy. Městský kamerový systém není nijak raritní záležitostí a uváděný případ je zajisté nutné vést v patrnosti při provozování městských kamerových systémů a využívání z nich pocházejících dat.

⁶² Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. 4. 2003, Peck proti Spojenému království, č. 44647/98, bod 60.

⁶³ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. 4. 2003, Peck proti Spojenému království, č. 44647/98, bod 63.

2.2.7. Případ Bykov proti Rusku⁶⁴

Případem Bykov proti Rusku se Evropský soud pro lidská práva, resp. jeho velký senát, zabýval od roku 2002. Stěžovatel (Anatolij Petrovich Bykov) mimo jiné tvrdil porušení čl. 8 Evropské úmluvy, neboť byla v jeho domě pořízena zvuková nahrávka rozhovoru mezi ním a panem V. a její obsah následně použit v trestním řízení vedeném proti jeho osobě jako důkaz.

Údajně si stěžovatel u pana V. objednal vraždu svého bývalého obchodního partnera, pana S. Pan V. však vše ohlásil Federální bezpečnostní službě Ruské federace (Federal Security Service of the Russian Federation). Následně V., který jednal podle instrukcí policie a byl vybaven rádiovým vysílačem (radio-transmitting device), navštívil stěžovatele v jeho domě a byl uveden do prostor pro hosty – části domu stěžovatele připojené k soukromé části domu. Na pokyn policie sdělil V. stěžovateli, že vraždu vykonal a jako důkaz předal stěžovateli věci získané v bytě S. Zařízení, které V. nesl, přenášelo celý rozhovor policistům, kteří pořídili šestnáctiminutovou nahrávku tohoto rozhovoru.

O několik dní později byla u stěžovatele provedena domovní prohlídka a následně byl stěžovatel zatčen a vzat do vazby, která byla několikrát prodloužena.

V průběhu vyšetřování byla nahrávka rozhovoru mezi V. a stěžovatelem podrobena expertíze jazykovědců, kteří na základě předložené nahrávky odpovídali na otázky vyšetřovatelů ohledně vztahu mezi stěžovatelem a V., přirozenosti reakce stěžovatele na sdělení týkající se provedení vraždy, apod.

V řízení před soudem prvního stupně stěžovatel mj. namítal nepřipustnost důkazu provedeného nahrávkou rozhovoru a důkazů z něj vycházejících (jazyková expertíza). Odmítl argument obžaloby, že rozhovor proběhl v prostorách určených pro hosty a obchodní jednání, a tudíž nedošlo k zásahu do stěžovatelova soukromí. Soud prvního stupně se s názorem stěžovatele neztotožnil a uvedené důkazy připustil. Stejného názoru byl i odvolací soud a Nejvyšší soud Ruské federace.

⁶⁴ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 10. 3. 2009, Bykov proti Rusku, č. 4378/02.

Před Evropským soudem pro lidská práva stěžovatel namítal, že tajná policejní operace zahrnovala nezákonné vniknutí do jeho domova a odposlouchávání a nahrávání předmětné konverzace s V. zasáhlo do jeho soukromého života, čímž došlo k porušení článku 8 Evropské úmluvy.

Vláda Ruské federace v řízení před Evropským soudem uvedla, že pro provedení namítaných úkonů policie nebylo podle platné právní úpravy potřeba soudního povolení, neboť to bylo nutné pouze pro zachycení komunikace přenášené telekomunikačními prostředky (means of wire channels) a poštovními službami. Nikoliv však pro provedení úkon. Dále vláda namítla, že nemohlo dojít k vniknutí do domova, když prostor vyhrazený pro přijímání návštěv a obchodní schůzky nemůže být považován za domov ve smyslu Evropské úmluvy.

Evropský soud po vyslechnutí názoru obou stran konstatoval, že není sporu o tom, že opatření provedená policií zasáhla do stěžovatelova práva na respektování soukromí podle čl. 8 Evropské úmluvy. Soud v rozhodnutí opakuje svůj již dříve vyjádřený názor⁶⁵, že pokud jde o zachycování komunikace pro účely vyšetřování, musí být předmětné právní předpisy dostatečně určité co do okolností a podmínek, za nichž jsou orgány veřejné moci oprávněny uchýlit se k těmto potenciálně nebezpečným zásahům do práva na respektování soukromého života a korespondence tak, aby byly občanům dány přiměřené záruky.

Podle názoru Evropského soudu se uvedené principy uplatní i ve vztahu k použití radiového vysílače, tedy zařízení fungujícího na bezdrátové bázi. Konstatuje, že takové zařízení je svou povahou a mírou zásahu srovnatelné s nahráváním telefonního hovoru. Vzhledem k tomu, že užití technického zařízení – rádiového vysílače – nebylo doprovázeno přiměřenými zárukami a chráněno před libovůlí, neodpovídalo požadavkům čl. 8 Evropské úmluvy, resp. požadavkům Evropského soudu pro lidská práva. Soudu proto nezbylo než konstatovat porušení článku 8 Evropské úmluvy.

⁶⁵ Srov. např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 6. 1997, Halford proti Spojenému království, č. 20605/92; rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 12. 5. 2000, Khan proti Spojenému království, č. 35394/97; Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 9. 2001, P. G. a J. H. proti Spojenému království, č. 44787/98.

Evropský soud pro lidská práva i v rozhodnutí v případě Bykov proti Rusku setrval na svém, již dříve v mnoha rozhodnutích vyjádřeném, právním názoru na zákonnost zásahů do práva na respektování soukromí a korespondenci. Dále se vyjádřil k rozsahu zakotvení diskreční pravomoci orgánů veřejné moci v právních předpisech, když naznačil povinnost vymezení základních podmínek a rozsahu diskrece v zákonném přepise a konstatoval, že detailní postup a detailní podmínky mohou být upraveny v jiném než základním procesním předpise. Nakonec soud vyjasnil otázku, zda se pro odposlech provedený pomocí rádiového vysílače (bezdrátového zařízení) uplatní stejná pravidla, jaká byla doposud judikována ve vztahu k odposlouchávání telefonních hovorů. Konstatoval, že i při využití uvedených metod je nutné zabezpečit ochranu práv osob přiměřenými zárukami a chránit je před libovůlí ze strany orgánů veřejné moci, tedy že se i v takovýchto případech uplatní stejné principy – dostatečně určitá právní úprava, zejména co do okolností a podmínek, za nichž se lze k zásahům do práva na soukromí uchýlit, a zakotvení přiměřených záruk.

2.2.8. Shrnutí vybraných rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Z předestřené rozsudků Evropského soudu pro lidská práva je zřejmá stabilita názorů tohoto soudního orgánu i přesto, že jistý vývoj samozřejmě vykazují. Podle této ustálené judikatury lze zvukové či zvukově obrazové záznamy pořizovat a dále využívat jako důkazní prostředky v řízeních vedených proti zaznamenaným osobám pouze za podmínek stanovených ve druhém odstavci článku 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Již samotné pořízení nahrávky zakládá zásah do práva na respektování soukromého života, případně též obydlí a korespondence. Rozhodné však je, zda je takový zásah nutno považovat za nezákonný. Zákonný (a tudíž ospravedlnitelný) zásah je takový, který se nedostal do rozporu s čl. 8 odst. 2 EÚLP, tedy (i) byl učiněn v souladu se zákonem, (ii) lze ho považovat za nezbytný v demokratické společnosti a zároveň (iii) byl proveden v zájmu některé z hodnot vyjmenované v čl. 8 odst. 2 EÚLP. Rozhodnutí Evropského soudu důkladně rozebírají každý z uvedených kroků, přičemž

nezákonnost zásahu je konstatována, jen pokud postup orgánu nevyhovuje uvedeným podmínkám.

Nejpodrobněji se Evropský soud pro lidská práva zabývá otázkou legality. Předně zkoumá, zda vůbec v dané zemi existuje právní úprava dopadající na daný skutkový stav. Dále, pokud zjistí existenci vnitrostátních právních předpisů dopadajících na daný případ, se zabývá kvalitou právního předpisu umožňujícího pořizování zvukových či audiovizuálních záznamů, která se projevuje zejména v jeho srozumitelnosti a také tím, že právní předpis obsahuje dostatečné záruky proti zneužívání svěřených pravomocí (eventuálně byly dostatečné záruky z tohoto předpisu dovozeny právní praxí). Dále soud judikoval, že parametr kvality nenaplní právní úprava, která není všeobecně právně závazná a která není veřejně, a to bez jakýchkoliv, například administrativních, překážek dostupná.

Otázky legitimacy a nezbytnosti zásahu v demokratické společnosti závisí mnohem více na skutkových okolnostech řešených případů. Zásadní pro zodpovězení těchto otázek je i přiměřenost daného zásahu vůči chráněným zájmům, jež se zjišťuje kupříkladu porovnáním právních prostředků, kterých bylo užito, a zamýšleného cíle či účinku zásahu.

Při rozhodování se Evropský soud nejednou dostal do situace, kdy bylo nutné některý z pojmů, se kterými Evropská úmluva pracuje, vyložit, stanovit či autoritativně určit, na které případy se dané ustanovení Evropské úmluvy ještě vztahuje a na které již ne.

Takto například v případě Niemietz proti Německu vyložil Evropský soud pojem soukromý život, resp. odmítl restriktivní definici tohoto pojmu a zahrnul do něj též právo na utváření a vyvíjení vztahů s ostatními lidmi, jakož i aktivity profesního či obchodního charakteru.

V případě Halford proti Spojenému království stanovil požadavky na vnitrostátní předpisy, když dovodil, že vnitrostátní předpisy musí být dostatečně srozumitelné, aby zajistily občanům odpovídající údaje o okolnostech a podmínkách, za nichž jsou orgány veřejné moci oprávněny uchýlit se k takovým opatřením, která zakládají zásah do práv osob. Dále v témže případě

soud dovedl, že zásah není v souladu s právem, pokud vnitrostátní právní řád neobsahuje žádnou právní úpravu takového jednání orgánů veřejné moci.

Tytéž závěry soud opakuje i v rozhodnutí Khan proti Spojenému království, přičemž je doplnil o požadavek na normy, které obsahují úpravu zásahů do práva na soukromí tak, že dovedl, že tyto normy musí být všeobecně závazné a bez jakýchkoliv, byť pouze administrativních, překážek dostupné široké veřejnosti.

Rozhodnutí v případě P. G. a J. H. proti Spojenému království se opětovně dotýká problematiky kvality právního předpisu upravujícího podmínky zásahu do práva na soukromí. Ani zde se však Evropský soud neodchýlil od své rozhodovací praxe a shodně s názorem vyjádřeným v případě Khan proti Spojenému království vyslovil nezákonnost zásahu provedeného na základě interních směrnic Ministerstva vnitra, které nelze považovat za všeobecně právně závazné, a které navíc nebyly přímo veřejně přístupné. Kromě toho, že v dané době ve Velké Británii neexistoval adekvátní právní předpis, řešil Evropský soud v témže případě zákonnost nainstalování odposlouchávacího zařízení v celách zadržených osob za účelem získání vzorků hlasů. Zopakoval, že pojem soukromý život je široký termín, který neumožňuje vyčerpávající definici, zahrnuje i právo na vytváření a vyvíjení vztahů s jinými lidmi, jakož i aktivity profesního či obchodního charakteru. V této souvislosti podotkl, že pro posouzení, zda vůbec k zásahu do práva na soukromí došlo, musí být také bráno v úvahu, zda osoba, k zásahu do jejíchž práv mělo dojít, očekávala jistou míru soukromí, přičemž tak tomu nemůže být například na veřejných prostranstvích, kde osoba musí očekávat jistou míru ztráty soukromí a s ní spojenou možnost, že bude viděna, slyšena, případně i nahrávána. Následně soud označil vzorek hlasu za osobní údaj, jehož utajené získání také zasahuje do práva na respektování soukromí.

V rozsudku v případě Sociétés Colas Est a ostatní proti Francii řešil Evropský soud otázku, zda pojem *obydlí*, v anglickém znění Evropské úmluvy „*home*“, ve francouzském „*domicile*“, zahrnuje též sídlo právnické osoby, a tudíž zda se ochrana poskytovaná obydlí článkem 8 Evropské úmluvy vztahuje též na tyto prostory. Nakonec soud dospěl k názoru, že s ohledem na vývoj

ve společnosti je třeba přiznat ochranu práva na respektování soukromého života i právníkům osobám, a to ve smyslu práva na respektování zapsaného sídla právnické osoby, jejích poboček a jiných obchodních prostor.

Případ Peck proti Spojenému království se (společně s případem Société Colas Est a ostatní proti Francii) vymyká konceptu analyzování těch rozsudků Evropského soudu pro lidská práva, ve kterých je obsah pořízeného zvukového či jiného záznamu využít v řízení jako důkaz, avšak je zásadní (a proto je do této práce zařazen) v teoretickém pohledu na to, jakým způsobem lze záznamy dále využít a přitom nenarušit soukromí nahrávané osoby.

Nakonec v případě Bykov proti Rusku potvrdil Evropský soud svůj názor na kvalitu právní úpravy zakládající oprávnění orgánů veřejné moci zasáhnout do práva na respektování soukromí a nic na tom nezměnila ani ta okolnost, že v tomto případě bylo využito zařízení pracujícího na bezdrátové bázi.

Uvedené rozsudky Evropského soudu pro lidská práva a právní názory v nich vyjádřené budou v další části práce sloužit jako podklad k úvahám nad limitací použití zvukových a zvukově obrazových záznamů v českém právním prostředí.

3. Zvukový a audiovizuální záznam z pohledu zákonů

V obecné rovině nelze říci, že by využití zvukových a audiovizuálních záznamů jakožto důkazních prostředků ve správním řízení bylo a priori vyloučeno. Z demonstrativního výčtu důkazních prostředků obsaženého v § 51 odst. 1 správního řádu je zřejmé, že k provedení důkazů mohou být použity nejen výslovně uvedené důkazní prostředky, nýbrž i jiné, které však budou splňovat podmínky stanovené v první větě téhož ustanovení – tedy jsou vhodné ke zjištění stavu věci a zároveň nebyly získány nebo provedeny v rozporu s právními předpisy. Otázku, zda je ten který důkazní prostředek vhodný ke zjištění skutkového stavu věci, nelze v teoretické rovině řešit; to je vždy záležitostí konkrétního případu. Můžeme se však věnovat tomu, v jakých případech je získání zvukových a zvukově obrazových záznamů (resp. i jejich následné provedení v řízení) v souladu s právními předpisy a kdy je s nimi v rozporu. Nejprve je nutné položit si otázku, jaký subjekt předmětný záznam pořídil, dále bylo-li jednání takového subjektu uskutečněno na základě zákona, resp. zákonného zmocnění, a případně zda byl příslušný právní předpis dodržen.

3.1. Zvukový a audiovizuální záznam pořízený soukromými osobami

Ochranu soukromí zakotvenou v Listině základních práv a svobod na úrovni běžných zákonů rozvíjí a specifikuje v první řadě zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále také jen „**občanský zákoník**“ nebo „**o. z.**“). V systematice občanského zákoníku je pořizování zvukových, obrazových, popřípadě audiovizuálních záznamů zařazeno v části první, hlavě II, oddíle 6 nazvaném Osobnost člověka a řešeno zejména v jeho pododdíle 2 – Podoba a soukromí.

Občanský zákoník stanoví, že zachycení a rozšiřování podoby člověka je možné jen s jeho svolením⁶⁶, a contrario bez udělení svolení je takové jednání zakázáno. Stejně tak nelze bez svolení či zákonného důvodu zasahovat do

⁶⁶ Viz ust. § 84 a 85 odst. 1 občanského zákoníku.

soukromí dotčené osoby, pořizovat zvukové či obrazové záznamy o soukromém životě osoby a tyto záznamy dále využívat a šířit.⁶⁷ Vedle uvedených obecných zákazů zachycování podoby člověka a pořizování záznamů o jeho soukromí a jejich šíření, uvádí občanský zákoník i zákonné výjimky z tohoto pravidla, tzv. zákonné licence.

Zákonná licence k výkonu nebo ochraně práv nebo právem chráněných zájmů je upravena v ustanovení § 88 odst. 1 občanského zákoníku⁶⁸. Opravňuje pořizovatele záznamu pořídit a dále použít zvukový či zvukově obrazový záznam za účelem ochrany nebo jiného uplatnění práv pořizovatele jakož i třetí osoby. Podmínku pořízení záznamů za účelem ochrany či uplatnění práv je nutno vykládat v tom smyslu, že pořízené záznamy budou následně využity v některém z řízení, ať už se bude jednat o řízení soudní, či správní, nebo budou předány orgánům činným v trestním řízení. Takto pořízené záznamy však nelze využít jiným způsobem, byť z pohledu pořizovatele efektivnějším⁶⁹.

Zákonnou licenci k úředním účelům upravuje občanský zákoník v ustanovení § 88 odst. 2⁷⁰. Když Listina základních práv a svobod v článku 2 odst. 2 uvádí, že „[s]tátní moc lze uplatňovat jen v případech a mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví“, je to právě ustanovení § 88 odst. 2 o. z., které tak ve vztahu k orgánům veřejné moci stanoví. Toto ustanovení občanského zákoníku ale zároveň odkazuje dále, do dalších právních předpisů s právní silou zákona. Až po jejich výslovném zmocnění může dojít orgánem vykonávajícím státní moc k pořízení zvukových či audiovizuálních záznamů (nebo být jinak zasaženo do soukromé sféry jednotlivce) pro úřední účely. Zákon výslovně nezmiňuje, že záznam musí

⁶⁷ Viz ust. § 86 občanského zákoníku.

⁶⁸ Ust. § 88 odst. 1 občanského zákoníku zní: „Svolení není třeba, pokud se podobizna nebo zvukový či obrazový záznam pořídí nebo použijí k výkonu nebo ochraně jiných práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob.“

⁶⁹ Například zveřejnění záznamu zobrazujícího (domnělého) pachatele trestné činnosti na sociálních sítích a webové stránce poškozeného je nezákonné, jak dovodil např. Úřad pro ochranu osobních údajů v rozhodnutí ze dne 2.2.2012, zn. SPR-8505/11-14, resp. předseda Úřadu pro ochranu osobních údajů v rozhodnutí ze dne 19.4.2012 a potvrdil Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 8.6.2016, sp. zn. 3 As 118/2015.

⁷⁰ Ust. § 88 odst. 2 občanského zákoníku zní: „Svolení není třeba ani v případě, když se podobizna, písemnost osobní povahy nebo zvukový či obrazový záznam pořídí nebo použijí na základě zákona k úřednímu účelu nebo v případě, že někdo veřejně vystoupí v záležitosti veřejného zájmu.“

pořídít pouze orgán veřejné moci, hovoří pouze o účelu, jímž je veřejný pořádek. Tůma proto dovedil, že „okruh oprávněných subjektů není omezen pouze na orgány veřejné moci, nýbrž se vztahuje i na osoby jiné, pokud jednají za uvedeným účelem“⁷¹. Přinejmenším ve vztahu k orgánům veřejné moci je ale stále potřeba trvat na jejich výslovném zmocnění speciálním zákonem. Úřední licence se dále vztahuje na vystoupení v záležitostech veřejného zájmu, pod čímž si lze představit například vystoupení při zasedání zastupitelstva obce či kraje.

O vědecké, umělecké a zpravodajské licenci pak hovoří ustanovení § 89 občanského zákoníku. Zákon omezuje pořizování a použití zvukového či obrazového záznamu k vědeckým, uměleckým a zpravodajským účelům podmínkou přiměřenosti. Jestli bude kritérium přiměřenosti naplněno, závisí na posouzení každého jednotlivého případu využití zákonné licence.

Limity použitelnosti zákonných licencí jsou dány jak jejich povahou, neboť jsou výjimkami z pravidla a výjimky vždy vkládáme restriktivně, tak výslovně literou zákona, když ustanovení § 90 občanského zákoníku říká, že jich nesmí být využito „nepřiměřeným způsobem a v rozporu s oprávněnými zájmy člověka“.

Téma přípustnosti pořizování zvukových a audiovizuálních záznamů a jejich dalšího využívání je podrobně řešeno soudní praxí. Některá z významných rozhodnutí jsou dále detailněji rozebrána. Domnívám se, že i po nabytí účinnosti občanského zákoníku budou závěry judikované ve vztahu k původnímu občanskému zákoníku, tj. zákonu č. 40/1964 Sb. (dále také jen „obč. zák.“), dále aplikovatelné, neboť původní úprava obsažená zejména v § 12 obč. zák. byla v zásadě přejata, respektive podrobněji rozpracována a výslovně doplněna o zákonnou licenci k výkonu nebo ochraně práv nebo právem chráněných zájmů.

3.2. Zvukový a audiovizuální záznam pořizovaný správním orgánem

Správními orgány jsou dle zákonné definice obsažené v ustanovení § 1 odst. 1 správního řádu, jakož i v ustanovení § 4 odst. 1 písm. a) zákona

⁷¹ TŮMA, P. In LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1 – 654)*. Komentář. Praha: C.H.Beck. 2014. s. 537.

č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále také jen „**soudní řád správní**“ nebo „**SŘS**“), orgány moci výkonné, orgány územně samosprávných celků a jiné orgány a také právnické a fyzické osoby, pokud tyto vykonávají působnost v oblasti veřejné správy, resp. slovy soudního řádu správního „*jim bylo svěřeno rozhodování o právech a povinnostech fyzických a právnických osob v oblasti veřejné správy*“⁷². Občanský soudní řád pod pojem správního orgánu výslovně zařazuje kromě již výše jmenovaných též orgány profesní či zájmové samosprávy, jakož i smírčí orgány zřízené podle zvláštního předpisu⁷³. Pojem správního orgánu je tedy legislativní zkratkou pro orgány, jejichž postupy se řídí předmětnými zákony, resp. jejichž rozhodnutí mohou být posouzena příslušnými soudy.

3.2.1. Pořizování zvukového a audiovizuálního záznamu z pohledu správního řádu

Ustanovení § 51 odst. 1 správního řádu obsahuje neuzavřený výčet důkazních prostředků, nelze jej však považovat za generální zmocnění pro všechny správní orgány k tomu, aby pořídily zvukový nebo zvukově obrazový záznam a následně připustily jeho použití jako důkazní prostředek. Tento právní předpis neobsahuje žádné záruky proti případnému svévolnému zásahu do práv osob zaručených článkem 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Nestanoví ani žádná jasná pravidla týkající se například podmínek pro pořizování záznamů, postupů, které musí být dodrženy před zahájením a v průběhu opatřování záznamů, či podmínek pro použití záznamů jako důkazních prostředků nebo pravidla pro likvidaci získaných materiálů. Uvedené požadavky jsou na právní normy umožňující pořizování záznamů zvukového či zvukově obrazového charakteru kladeny právní praxí reprezentovanou jak judikaturou Nejvyššího správního soudu České republiky⁷⁴,

⁷² Srov. ust. § 4 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní.

⁷³ Viz ust. § 244 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

⁷⁴ Srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 5. 11. 2009, sp. zn. 1 Afs 60/2009 či rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. 9 As 38/2009.

tak ustálenou rozhodovací praxí Evropského soudu pro lidská práva⁷⁵.

3.2.2. Pořizování zvukového a audiovizuálního záznamu z pohledu vybraných speciálních zákonů

Správní řízení není regulováno pouze správním řádem. Jednotlivá odvětví správního práva jsou upravena v řadě speciálních zákonů, které obsahují ve větší či menší míře úpravu ve vztahu ke správnímu řádu speciální. Ve většině případů pro tyto zvláštní obory správního práva platí, že se vedle speciálního právního předpisu správní řád použije subsidiárně, podpůrně, a to pokud zvláštní zákon nestanoví jiný postup⁷⁶. Jednotlivým prvkem následně uvedených zákonů ve vztahu k pořizování zvukových, obrazových a jiných záznamů je to, že obsahují tzv. zákonnou licenci k úředním účelům, nebo též úřední licenci⁷⁷ ve smyslu § 88 odst. 2 o. z.⁷⁸

Některé ze speciálních zákonů obsahují vlastní úpravu týkající se zvukových a audiovizuálních záznamů. Zejména se jedná o zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii, zákon č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii a o změně některých zákonů, zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů či zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky. Zmíněné právní předpisy obsahují téměř totožnou úpravu, pokud jde o pořizování zvukových, obrazových a jiných záznamů. Dalším právním předpisem upravujícím pořizování zvukových (a obrazových) záznamů je zákon č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád).

⁷⁵ Srov. např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 6. 1997, Halford proti Spojenému království, č. 20605/92; rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 12. 5. 2000, Khan proti Spojenému království, č. 35394/97 či rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 10. 3. 2009, Bykov proti Rusku, č. 4378/02.

⁷⁶ Srov. ust. § 1 odst. 2 správního řádu.

⁷⁷ K úřední licenci se vyjádřil Ústavní soud např. v nálezu ze dne 13. 9. 2016, sp. zn. I. ÚS 191/05, kdy konstatoval, že „[z]a projev úřední licence však nelze považovat každé řízení nebo jednání před soudem či jiným orgánem státu, ale jen případy, které výslovně upravuje zákon.“

⁷⁸ § 88 odst. 2 o.z. zní: „Svolení není třeba ani v případě, když se [...] obrazový záznam pořídí nebo použije na základě zákona k úřednímu účelu [...].“

Je však třeba položit si otázku, zda je úprava obsažená ve speciálních zákonech dostačující a vyhovuje požadavkům vyjádřeným ve výše diskutovaných rozhodnutích Evropského soudu pro lidská práva, resp. následně se objevujících i v rozsudcích českých soudů.

Například zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (dále jen „**zákon o Policii ČR**“) v § 62 stanoví: „(1) *Policie může, je-li to nezbytné pro plnění jejích úkolů, pořizovat zvukové, obrazové nebo jiné záznamy osob a věci nacházejících se na místech veřejně přístupných a zvukové, obrazové nebo jiné záznamy o průběhu úkonu.*

(2) *Jsou-li k pořizování záznamů podle odstavce 1 zřízeny stálé automatické technické systémy, policie informace o zřízení takových systémů vhodným způsobem uveřejní.*“ Další oprávnění příslušníků Policie ČR k pořizování zvukových, obrazových nebo jiných záznamů obsahuje ustanovení § 63 odst. 4 zákona o Policii ČR, které stanoví: „*Nelze-li totožnost předvedené osoby zjistit na základě sdělených údajů ani v dostupných evidencích, je policista oprávněn získat informace potřebné k jejímu ztotožnění snímáním daktyloskopických otisků, zjišťováním tělesných znaků, měřením těla, pořizováním obrazových, zvukových a jiných záznamů a odebráním biologických vzorků umožňujících získání informací o genetickém vybavení.*“ Naposledy tento zákon obsahuje zmínku o pořizování zvukových, obrazových a obdobných záznamů v § 65 odst. 1, když svěřuje policii pravomoc pro účely budoucí identifikace o vyjmenovaných osobách mj. pořizovat obrazové, zvukové a obdobné záznamy.

Aby právní úprava pořizování zvukových a obrazových a jiných záznamů odpovídala požadavkům vyjádřeným v článku 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a judikovaným Evropským soudem pro lidská práva i Nejvyšším správním soudem, měla by zahrnovat nejen výslovné zmocnění daného orgánu veřejné správy, nýbrž splňovat i další požadavky. Mezi ty náleží zejména stanovení podmínek, za kterých je orgán oprávněn záznamy pořizovat, úprava postupů, které je nutné dodržet, a to včetně požadavků na nakládání se záznamy v době, kdy již splní svůj účel, tedy na jejich likvidaci. Dále se jedná například o vyjádření cílů, k jejichž naplnění jsou záznamy

pořizovány, či o dovození přiměřených záruk proti zneužívání získaných záznamů.

Za stěžejní ustanovení zákona o Policii ČR považují § 62 odst. 1 tohoto zákona. Ustanovení lze rozdělit do dvou částí. První říká, že „[p]olicie může, je-li to nezbytné pro plnění jejích úkolů, pořizovat zvukové, obrazové nebo jiné záznamy osob a věcí nacházejících se na místech veřejně přístupných“, druhá, že „[policie může, je-li to nezbytné pro plnění jejích úkolů, pořizovat] zvukové, obrazové nebo jiné záznamy o průběhu úkonu“.

Podle první části rozebíraného ustanovení je policie oprávněna pořizovat zvukové, obrazové a jiné záznamy osob, pokud jsou splněny dvě podmínky. Zaprvé pokud je tato činnost nezbytná pro plnění úkolů policie a zadruhé pokud se zaznamenávaná osoba nachází na místě veřejně přístupném. Je pak zcela nepodstatné, zda je nahrávací zařízení umístěno viditelně, či je záznam pořizován skrytě⁷⁹.

Druhá část ustanovení § 62 odst. 1 zákona o Policii ČR hovoří o pořizování záznamů o průběhu úkonu, tedy o záznamu situace, při níž policista vykonává jemu svěřený úkol, svou pravomoc. Oprávnění pořídit za těchto okolností obrazový, zvukový či jiný záznam již není vázáno na splnění podmínky veřejnosti přístupného místa, nýbrž pouze na podmínku nezbytnosti pro plnění úkolů policie.

Pro úplnost nutno dodat, že ustanovení § 62 odst. 1 zákona o Policii ČR je tzv. zákonnou licencí k úředním účelům ve smyslu § 88 odst. 2 o. z., a tudíž není potřeba svolení zaznamenávané osoby k pořízení záznamu příslušníkem policie.

Pokud jde o jednotlivé požadavky na záruky, které by měly být obsaženy v právním předpise upravujícím pořizování zvukových a audiovizuálních záznamů, jak o nich hovoří například Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 5. 11. 2009, sp. zn. 1 Afs 60/2009, jsou v zákoně o Policii ČR upraveny následovně:

Za jakých okolností lze záznamy pořídit, upravuje již citované a rozebírané ustanovení § 62 odst. 1 zákona o Policii ČR. Toto ustanovení hovoří

⁷⁹ Viz také VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckovy komentáře. s. 254.

mj. i o úkolech policie, jež jsou výslovně upraveny v ustanovení § 2 téhož zákona. Jedná se zejména o povinnost chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti nebo povinnost plnit úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti. O týchž zájmech hovoří i ustanovení čl. 8 odst. 2 EÚLP, jež stanoví výjimky z povinnosti státu zdržet se zásahů do soukromí osob. Pokud je tedy zvukový, obrazový či zvukově obrazový záznam pořízen příslušníkem policie za účelem plnění úkolů stanovených v ustanovení § 2 zákona o Policii ČR, a to buď na místě veřejně přístupném, nebo nahrávka zaznamenává průběh úkonu příslušníka policie, můžeme tvrdit, že byla pořízena v souladu se zákonem. Zákon o Policii ČR tedy v ustanovení § 62 odst. 1 ve spojení s ustanovením § 2 vyhovuje požadavkům na určení cílů, k nimž má pořízení zvukového, obrazového či audiovizuálního záznamu sloužit, a stanoví též podmínky, za nichž lze k pořizování záznamů přistoupit.

Jde-li o postupy, které mají být při pořizování zvukových, obrazových a jiných záznamů dodrženy, zabývají se jimi mnohá ustanovení zákona o Policii ČR. Za obecné pravidlo považujeme to uvedené v ustanovení § 60 zákona o Policii ČR⁸⁰, které je dále rozvedeno v dalších ustanoveních téhož zákona (a jež také odkazuje na jiný právní předpis – zákon o ochraně osobních údajů). Můžeme zde zmínit např. ustanovení § 62 odst. 2 zákona o Policii ČR, podle něhož „[j]sou-li k pořizování záznamů [...] zřízeny stálé automatické technické systémy, policie informace o zřízení takových systémů vhodným způsobem uveřejní“; pokud jde o zpracovávání osobních údajů, zabývají se jimi zejména ustanovení § 85 a následující zákona o Policii ČR, přičemž záznam obrazového nebo zvukového charakteru (případně jejich kombinace) zaznamenávající určitou osobu – pro ilustraci si představme záznam pořízený příslušníkem policie při dopravní kontrole zabírající tvář řidiče kontrolovaného vozidla – je bezpochyby nutno považovat za osobní údaj. Jako takový totiž naplňuje definici osobního údaje obsaženou v § 4 písm. a) zákona o ochraně osobních údajů, podle něhož je

⁸⁰ § 60 zákona o Policii ČR zní: „(1) Policie zpracovává v souladu s tímto zákonem a jiným právním předpisem informace včetně osobních údajů v rozsahu nezbytném pro plnění svých úkolů.

(2) Zpracovávané informace musí policie zabezpečit před neoprávněným přístupem, změnou, zničením, ztrátou nebo odcizením, zneužitím nebo jiným neoprávněným zpracováním. Policie dále učiní nezbytná opatření pro zajištění bezpečnosti a spolehlivosti provozovaného informačního systému. Tímto nejsou dotčeny povinnosti podle jiného právního předpisu.“

„osobním údajem jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitelného subjektu údajů. Subjekt údajů se považuje za určený nebo určitelný, jestliže lze subjekt údajů přímo či nepřímo identifikovat zejména na základě [...] jednoho či více prvků, specifických pro jeho fyzickou, fyziologickou [...] identitu[...].⁸¹ Policie tak podle uvedených ustanovení zákona o Policii ČR má povinnost ohlásit Úřadu pro ochranu osobních údajů zřízení evidencí obsahujících osobní údaje včetně ohlášení účelu evidence, odpovědného útvaru či například popisu opatření k zajištění ochrany těchto údajů⁸².

Zákon o Policii ČR obsahuje též ustanovení zabývající se nakládáním se záznamy (v dikci zákona s osobními údaji) v době, kdy pomine důvod jejich uchování, resp. zpracování. Výslovně tak stanoví, že pokud pomine účel, budou osobní údaje zlikvidovány⁸³. Dále v témže paragrafu zákon o Policii ČR stanoví podmínky, při jejichž naplnění záznamy resp. osobní údaje zlikvidovány nebudou.

S ohledem na výše uvedené můžeme uzavřít, že úpravu pořizování zvukových, obrazových a jiných záznamů, jakož i dalšího nakládání s nimi, obsaženou v zákoně o Policii ČR, je možné považovat za komplexní, a tudíž vyhovující požadavkům kladeným na právní předpisy umožňující pořizování zvukových a zvukově obrazových záznamů ze strany veřejné moci.

Druhým z vybraných zákonů umožňujících pořizování obrazových nebo zvukových záznamů je zákon č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád) (dále také jen „**kontrolní řád**“). Kontrolní řád je právním předpisem upravujícím proces kontroly v oblasti veřejné správy. Vymezuje procesní postupy kontroly a vztahuje se jak na kontrolu vnější (kontrolu subjektů nepodřízených kontrolnímu orgánu), tak i kontrolu vnitřní (na tu však pouze pokud jde o kontrolu výkonu státní správy). Jak již bylo řečeno, upravuje kontrolní řád procesní záležitosti kontroly; hmotněprávní úpravu však neobsahuje „...nestanoví kontrolnímu orgánu žádnou kompetenci a ani předmět kontroly,

⁸¹ K tomu srov. též rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 9. 2001, P. G. a J. H. proti Spojenému království, č. 44787/98, v němž Evropský soud pro lidská práva označil vzorky hlasů za osobní údaje, na jejichž základě je možné identifikovat osobu.

⁸² Viz ust. § 86 odst. 2 zákona o Policii ČR.

⁸³ Viz ust. § 87 odst. 1 zákona o Policii ČR.

*a toto ponechává na zvláštních právních předpisech*⁸⁴. Kontrolní řád se tedy jako obecný právní předpis vůči speciálním zákonům (např. zákonu č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, zákonu č. 64/1986 Sb., o České obchodní inspekci, zákonu č. 146/2002 Sb., o Státní zemědělské a potravinářské inspekci a o změně některých souvisejících zákonů, aj.) použije subsidiárně.

O vztahu kontrolního řádu a správního řádu hovoří ustanovení § 28 kontrolního řádu, které říká, že „[n]estanoví-li zákon jinak, postupuje se při kontrole podle správního řádu“. Správní řád má dle dikce tohoto ustanovení vůči kontrolnímu řádu postavení *lex generalis*. Je nasnadě položit si otázku, zda se pro postupy podle kontrolního řádu bude subsidiárně aplikovat část druhá a třetí správního řádu, nebo zda je proces kontroly postupem, na který by se podpůrně použila část čtvrtá správního řádu. Výstupem z provedené kontroly je protokol o kontrole, který však není správním rozhodnutím ve smyslu § 67 správního řádu. Podle Jemelky je protokol popisem zjištěných skutečností a „může být podkladem pro další rozhodnutí“⁸⁵. Proces kontroly tedy není správním řízením ve smyslu části druhé a třetí správního řádu, není ani vyjádřením, osvědčením či sdělením podle části čtvrté správního řádu. Můžeme jej však subsumovat pod jiné úkony podle § 158 odst. 1 správního řádu, a tudíž se při procesu kontroly subsidiárně uplatní část čtvrtá správního řádu, jakož i vybraná ustanovení části druhé a třetí správního řádu, jak o nich hovoří ustanovení § 154 správního řádu. Přiměřeně se pak použijí i další ustanovení správního řádu, pokud budou potřebná⁸⁶, a v souladu s ustanovením § 177 odst. 1 správního řádu se budou aplikovat též základní zásady činnosti správních orgánů.

V souladu s ustanovením § 8 písm. d) kontrolního řádu je kontrolující v souvislosti s výkonem kontroly oprávněn pořizovat obrazové nebo zvukové záznamy. Uvedené ustanovení kontrolního řádu je tedy možno považovat za úřední licenci ve smyslu § 88 odst. 2 o. z. Postupem podle kontrolního řádu je možné zvukový nebo obrazový záznam poříditi pouze v případě, pokud je

⁸⁴JEMELKA, Luboš. *Zákon o kontrole: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckovy komentáře. s. 5.

⁸⁵JEMELKA, Luboš. *Zákon o kontrole: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckovy komentáře. s. 212.

⁸⁶viz ust. § 154 SŘ za středníkem.

speciálním právním předpisem stanoveno právo provést kontrolu. Takto pořízený zvukový či obrazový záznam bude spolu s protokolem o kontrole sloužit v navazujícím (již správním) řízení k dokazování. Pokud jde o jednotlivé požadavky na záruky, které by měly zajišťovat pořizování zvukových, obrazových a audiovizuálních záznamů v souladu s požadavky judikovanými Evropským soudem pro lidská práva a Nejvyšším správním soudem, je jejich úprava ve vztahu k výkonu kontroly následující:

Sám kontrolní řád neposkytuje žádné záruky proti zneužívání pravomoci pořizovat zvukové a obrazové záznamy svěřené kontrolnímu orgánu, neobsahuje ani žádné konkrétní informace o podmínkách, za nichž je možné předmětné záznamy pořizovat (kromě zcela obecné formulace „*v souvislosti s výkonem kontroly*“) a ani pokyny, jak s pořízenými záznamy dále nakládat, jak je uchovávat a kdy a jakým způsobem je zlikvidovat.

Jak již bylo řečeno, je kontrolní řád vůči zvláštním zákonům obecným právním předpisem upravujícím proces kontroly v oblasti veřejné správy. Hmotněprávní stránku kontroly – mj. působnost a práva a povinnosti kontrolních orgánů – upravují speciální právní předpisy. Proto i podrobnosti ohledně pořizování zvukových a obrazových záznamů a nakládání s nimi hledáme ve speciálních zákonech. Jedním ze zvláštních právních předpisů týkajících se výkonu kontroly ve veřejné správě je zákon č. 64/1986 Sb., o České obchodní inspekci (dále také jen „**zákon o ČOI**“).

Zákon o ČOI v § 4a stanoví, že „*[i]nspektor je při provádění kontroly oprávněn pořizovat zvukové, obrazové a zvukově-obrazové záznamy bez vědomí kontrolovaných osob, pokud nelze účelu kontroly dosáhnout jinak*“. Uvedené ustanovení zákona o ČOI se od obecného zmocňujícího ustanovení kontrolního řádu odlišuje pouze marginálně, když výslovně hovoří nejen o zvukovém a obrazovém záznamu, nýbrž i o záznamu zvukově obrazovém. Další odlišnost lze spatřovat v tom, že zákon o ČOI považuje pořízení předmětných záznamů za subsidiární řešení, které má nastoupit, až „*pokud nelze účelu kontroly dosáhnout jinak*“. Uvedené lze považovat také za jedinou záruku proti zneužívání pravomoci České obchodní inspekce jakožto kontrolního orgánu, kterou zákon o ČOI výslovně stanoví. Nikde více se v diskutovaném zákoně o nakládání

s pořízenými zvukovými, obrazovými či audiovizuálními nebo o limitech jejich pořizování nehovoří.

S ohledem na charakter zvukových, obrazových a zvukově obrazových záznamů zaznamenávajících z povahy věci (prováděné kontroly) i kontrolované osoby, spadají tyto pod regulaci zákona o ochraně osobních údajů⁸⁷. A je to právě zákon o ochraně osobních údajů, jenž stanoví záruky a postupy, kterým musí i kontrolní orgán při nakládání se záznamy (tj. při zpracovávání osobních údajů) dostát. Lze upozornit zejména na ustanovení zákona o ochraně osobních údajů stanovující povinnost správce (a zpracovatele) dbát při zpracování osobních údajů, aby subjekt údajů neutrpěl újmu na svých právech, aby nebylo neoprávněně zasaženo do jeho soukromého a osobního života⁸⁸, na povinnost správce (a zpracovatele) přijmout opatření k tomu, aby nemohlo dojít ke zneužití osobních údajů například ve formě jejich změn, nahodilému přístupu k nim, neoprávněným přenosům aj.⁸⁹ Další povinností správce osobních údajů, resp. jeho zaměstnanců, je povinnost zachovávat mlčenlivost, a to jak o osobních údajích, tak o bezpečnostních opatřeních chránících osobní údaje⁹⁰. Pro úpravu likvidace zvukových, obrazových a audiovizuálních záznamů lze analogicky vztáhnout úpravu likvidace osobních údajů řešenou v ustanovení § 20 zákona o ochraně osobních údajů, které stanoví: „(1) *Správce nebo na základě jeho pokynu zpracovatel je povinen provést likvidaci osobních údajů, jakmile pomine účel, pro který byly osobní údaje zpracovány, nebo na základě žádosti subjektů podle § 21.*

(2) Zvláštní zákon stanoví výjimky týkající se uchovávání osobních údajů pro účely archivnictví a uplatňování práv v občanském řízení, trestním řízení a správním řízení.“ Pokud jde o likvidaci, resp. uchovávání osobních údajů pro uplatňování práv v různých typech řízení, dovodil Novák, že se „[č]asové omezení tohoto zpracování [...] odvíjí z norem upravujících promlčecí a prekluzivní (popř. další hmotněprávní) lhůty, jakož i lhůty procesní.“

⁸⁷ K povaze zvukových záznamů jakožto osobních údajů srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 9. 2001, P. G. a J. H. proti Spojenému království, č. 44787/98, v němž Evropský soud pro lidská práva označil vzorky hlasů za osobní údaje, na jejichž základě je možné identifikovat osobu.

⁸⁸ Viz ust. § 10 zákona o ochraně osobních údajů.

⁸⁹ Viz ust. § 13 odst. 1 zákona o ochraně osobních údajů.

⁹⁰ Viz ust. § 15 odst. 1 zákona o ochraně osobních údajů.

Nedomnívám se však, že takto formulované ustanovení § 20 odst. 2 zákona o ochraně osobních údajů je i přes přihlídnutí k jeho výkladu v literatuře dostatečně určité, jasné a srozumitelné, jak požaduje Evropský soud pro lidská práva. Jedná se již o v pořadí čtvrtý právní předpis, v němž je informace ohledně likvidace záznamu, který má ve správním řízení sloužit jako důkazní prostředek, dohledávána, a přitom ani tento nedává jasnou odpověď a odkazuje do dalších právních předpisů.

V závěru této podkapitoly mohu shrnout, že ze shora provedené analýzy právní úpravy pořizování zvukových a zvukově obrazových záznamů orgány veřejné moci při výkonu kontroly vyplynulo následující: Právní úprava záruk proti zneužívání obrazových, zvukových a audiovizuálních záznamů získaných při výkonu kontroly, postupů příslušných orgánů při pořizování záznamů, jakož i likvidace záznamů, je roztříštěná v mnoha právních předpisech. Jako celek sice naplňuje požadavky na právní úpravu vyžadované judikaturou Evropského soudu pro lidská práva, avšak nelze odhlédnout od značné míry nepřehlednosti takto koncipované právní úpravy. Nelze tedy než upozornit na nebezpečí, která současná právní úprava skýtá, neboť by mohla být s odkazem na požadavky formulované Evropským soudem pro lidská práva (zejména na požadavek určitosti a srozumitelnosti) napadnutelná a záznam pořízený na jejím základě označen za nezákonně získaný.

3.3. Vybraná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu

Právní názor Nejvyššího správního soudu na otázku použitelnosti zvukových a zvukově obrazových záznamů jakožto důkazních prostředků ve správním řízení, resp. soudním řízení správním, lze demonstrovat na několika vybraných rozhodnutích této soudní instance. Vybraná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu poukazují na odlišnosti v přípustnosti důkazu zvukovým či audiovizuálním záznamem v závislosti na charakteru subjektu, který předmětný záznam pořídil a okolností, za kterých byl záznam pořízen.

3.3.1. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 11. 2007, sp. zn. 7 As 7/2007: Audiovizuální záznam pořízený novináři z titulu zpravodajské licence

V roce 2007 se Nejvyšší správní soud zabýval případem poskytovatele taxislužeb, který se dopustil správního deliktu tím, že nezajistil vydání dokladu o výši jízdného za uskutečnění přepravy jako výstup z tiskárny taxametru, přičemž takové konání, nebo spíše nekonání, řidiče bylo zachyceno na videozáznamu pořízeném cestujícími – novináři, kteří předmětný videozáznam pořídili k podpoře věrohodnosti svých tvrzení. Správní orgán přijal v následném správním řízení obsah videozáznamu jako důkaz, přičemž stěžovatel jej označil za nezákonně získaný. K tomu se Nejvyšší správní soud vyjádřil tak, že „*k dokazování je možné použít všech prostředků, jimiž lze zjistit a objasnit skutečný stav věci a které jsou v souladu s právními předpisy (§ 34 odst. 1 správního řádu⁹¹)*. Důkaz videozáznamem, který pořídili novináři z titulu zpravodajské licence, k podpoře věrohodnosti uveřejněných tiskových sdělení, není ve správním řízení, jakož i v řízení před správními soudy nepřijatelný“⁹². V uvedeném případě nepořídil videozáznam orgán veřejné moci, nýbrž osoby odlišné od orgánu veřejné moci a navíc nezainteresované na případném rozhodování tohoto orgánu v dané věci. Situaci, kdy záznam jízdy taxislužby pořídil orgán veřejné moci řešil Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 5. 11. 2009, sp. zn. 1 Afs 60/2009, který rozebírám na následujících stranách této práce.

3.3.2. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 10. 2013, sp. zn. 8 Afs 40/2012: Zvukový záznam telefonního hovoru pořízený odběratelem

Další variantu toho, kdo může (či nemůže) být pořizovatelem audio či audiovizuální nahrávky, které by mělo být v následném správním řízení použito k provedení důkazu, řešil Nejvyšší správní soud v řízení vedeném pod spisovou

⁹¹ zde zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení (správní řád).

⁹² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 11. 2007, sp.zn. 7 As 7/2007.

značkou 8 Afs 40/2012 v právní věci žalobce HUSKY CZ s.r.o. proti žalovanému – Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže. V tomto případě se žalobce dopustil správního deliktu tím, že uzavřel a plnil zakázané dohody o přímém určení cen pro další prodej. Při jednání v řízení vedeném před Krajským soudem v Brně pod spisovou značkou 62 Af 24/2011 R. P., syn žalobcovy odběratelky, uvedl, že si na jednání žalobce u žalovaného stěžoval. Zaměstnancem žalovaného mu bylo doporučeno předložit doklady prokazující jeho tvrzení o povinnosti dodržovat ceny, a to například nahrávku či přepis hovoru. R. P. následně nahrávku prostřednictvím mobilního telefonu pořídil.

Nastíněnou situaci Nejvyšší správní soud zhodnotil následovně. Podle jeho názoru je zásadně povinností správního orgánu zajistit důkazy pro zjištění skutkového stavu tak, aby mohl konstatovat, zda byl spáchán správní delikt, nebo nikoliv. To však nevylučuje možnost, aby byl důkaz předložen účastníkem řízení.⁹³ V rozhodovaném případě žalovaný neinicioval pořízení nahrávky, neinstruoval R. P., aby žalobce nabádal k protiprávnímu jednání, ani jinak nezasahoval do obsahu telefonické komunikace mezi žalobcem a R. P. Důvodem ke konstatování procesní nepoužitelnosti důkazu není ani to, že byl záznam hovoru pořízen před zahájením správního řízení (jak se snažil prosadit žalobce s odkazem na usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 To 73/2000). „*Stále je třeba vycházet z toho, že [záznam hovoru] nebyl pořízen orgánem veřejné moci mimo zákonem stanovenou pravomoc.*“⁹⁴

Dále se Nejvyšší správní soud v předmětném řízení zabýval vztahem trestního práva (resp. trestního soudnictví) a správního trestání. Nejvyšší správní soud vyjádřil souhlas se závěry Nejvyššího soudu vyslovenými v usnesení ze dne 3. 5. 2007, sp. zn. 5 Tdo 459/2007 a jejich aplikovatelností v oblasti správního trestání, tedy že „*zásadně nelze vyloučit možnost použít jako důkaz též zvukový záznam, který byl pořízen soukromou osobou i bez souhlasu ostatních účastníků určitého jednání*“⁹⁵, a to za podmínky respektování práva na soukromí zakotveného v čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, resp.

⁹³ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 10. 2013, sp. zn. 8 Afs 40/2012.

⁹⁴ dtto

⁹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2007, sp. zn. 5 Tdo 459/2007, uveřejněné pod č. 7/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

práva na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí (srov. čl. 7 odst. 1 a čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod). V dané situaci, kdy dochází ke střetu ústavně chráněných zájmů, je třeba poměřovat, zda zájem na ochraně soukromí žalobce převáží nad zájmem společnosti na objasnění a potrestání deliktního jednání.

Nakonec se Nejvyšší správní soud ve zmiňovaném řízení vyjádřil k podstatnosti takto získaného důkazu. Předmětná nahrávka nebyla jediným důkazem prokazujícím spáchání správního deliktu. Nebyla ani důkazem rozhodujícím, pouze podpořila informace, které vyplynuly z elektronické komunikace mezi stěžovatelem (společností HUSKY CZ s.r.o.) a jeho odběrateli a uvnitř stěžovatele.⁹⁶ Tímto konstatováním nechal Nejvyšší správní soud otevřený prostor pro další rozhodovací činnost.

Závěrem lze rozsudek Nejvyššího správního soudu vydaný v řízení vedeném pod sp. zn. 8 Afs 40/2012 shrnout jeho vlastními slovy tak, že *„[v] řízení o správním deliktu je přípustné využít jako důkaz nahrávku telefonního hovoru mezi obchodním manažerem dodavatele a pracovníkem odběratele (...). Je však třeba v každém konkrétním případě zohlednit, že dochází ke střetu ústavně chráněných zájmů (...). Přitom může být významné, zda je takto získaný důkaz základem pro zjištění skutkového stavu, či zda pouze podporuje skutková zjištění vyplývající z jiných důkazů. Rovněž je třeba hodnotit, zda byla nahrávka telefonního hovoru pořízena z iniciativy správního orgánu (...).“⁹⁷*

3.3.3. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 5. 11. 2009, sp. zn. 1 Afs 60/2009: Důkaz audiovizuální nahrávkou pořízenou správním orgánem

V rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 5. 11. 2009, sp. zn. 1 Afs 60/2009 se Nejvyšší správní soud vyjádřil k zákonnosti opatření důkazu audiovizuální nahrávkou, kdy pořizovatelem byl sám správní orgán, resp. zaměstnanci Magistrátu hlavního města Prahy, a to při výkonu své činnosti.

⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 10. 2013, sp. zn. 8 Afs 40/2012.

⁹⁷ dtto.

Předmětný záznam zaznamenávající průběh jízdy vozidlem taxislužby pořídily v řešeném případě přepravované osoby utajeným způsobem, a to za účelem vedení správního řízení. Lze tedy tvrdit, že pořizovatelem byl orgán veřejné moci. Takto pořízený videozáznam označil Nejvyšší správní soud za nezákonný, přičemž poukázal na rozsáhlou judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, zejména na případy Niemietz proti Německu, Halford proti Spojenému království, Société Colas Est a další proti Francii, P. G. a J. H. proti Spojenému království či rozsudek velkého senátu Bykov proti Rusku, které interpretují článek 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (podrobněji zmíněná a další rozhodnutí rozebírám na předchozích stranách této práce). V rozhodnutí připomenul Nejvyšší správní soud, že je „[v]e smyslu čl. 8 Úmluvy [o ochraně lidských práv a základních svobod] totiž nutno rozlišovat pořizování obdobných záznamů ze strany soukromých osob, na jedné straně (...), a pořizování záznamů ze strany veřejné moci, na straně druhé“. Dále Nejvyšší správní soud v témže rozhodnutí podotkl, že § 51 odst. 1 správního řádu (podle něhož lze k provedení důkazů užit všech důkazních prostředků vhodných ke zjištění stavu věci, a které nejsou získány či provedeny v rozporu s právními předpisy) není a ani nemůže být zákonným podkladem pro utajené pořizování audiovizuálních (či jiných) nahrávek zasahujících do soukromé sféry fyzických osob orgány veřejné moci a že český právní řád nemá jiný zákonný podklad pro takové jednání orgánů veřejné moci, pokud se týká správního řízení.

Ze zde uváděného rozsudku Nejvyššího správního soudu vyplývá, že samo ustanovení § 51 odst. 1 správního řádu nepředstavuje tzv. zákonnou licenci k úředním účelům. Podkladem pro pořizování zvukových či zvukově obrazových záznamů orgány veřejné moci pro účely správního řízení nemůže být proto, že neposkytuje žádné záruky proti případnému svévolnému zásahu do práv osob zaručených článkem 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a neobsahuje ani žádná jasná pravidla týkající se zejména podmínek pro pořízení záznamů, postupů, které musí být dodrženy před zahájením pořizování záznamů a v jejich průběhu, či podmínek pro použití záznamů jako důkazních prostředků nebo pravidla pro likvidaci získaných materiálů.

Naopak pořízení audiovizuální nahrávky novináři z titulu zpravodajské licence a záznam telefonního hovoru pořízený soukromou osobou (odběratelem), jejichž obsah byl následně ve správním řízení využit jako důkaz, není v rozporu se zákonem, jak ostatně uzavřel Nejvyšší správní soud ve výše popsáných rozsudcích ze dne 28. 11. 2007, sp.zn. 7 As 7/2007 a 31. 10. 2013, sp.zn. 8 Afs 40/2012.

3.3.4. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 11. 2011, sp. zn. 2 As 45/2010: Záznam z kamerového systému umístěného na nemovitosti

Do jisté míry shrnující pohled na věc přinesl rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 11. 2011, sp. zn. 2 As 45/2010, který řešil otázku, zda je záznam ze soukromého kamerového systému umístěného na nemovitosti důkazem přípustným ve správním řízení. V tomto případě byl žalobce, resp. stěžovatel, rozhodnutím správního orgánu prvního stupně shledán vinným ze spáchání přestupku proti bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích. Jedním z podkladů pro vydání rozhodnutí byl i záznam kamerového systému umístěného na nedaleké sportovní hale. Kamera snímala vchod do haly, prostranství před ní a současně zabírala i část pozemní komunikace před halou. Ze získaných záběrů však nebylo možné identifikovat osoby řidičů ani registrační značky vozidel, a to z důvodu nízké kvality záznamu. V průběhu správního řízení bylo zjištěno, že kamerový systém nebyl řádně registrován u Úřadu pro ochranu osobních údajů.

Ve svém rozhodnutí předestřel Nejvyšší správní soud metodiku, na jejímž základě by mělo být napříště rozhodováno, i když sám podotýká, že se vzhledem k široké škále situací, které mohou nastat, nejedná o univerzálně použitelný návod.

Nejdříve by mělo dojít k vyhodnocení, zda byl pořízený záznam vůbec schopný narušit soukromí nahrávané osoby. V první řadě Nejvyšší správní soud upozornil na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, podle níž „...běžný provoz bezpečnostních kamer sám o sobě, ať už na ulici nebo ve veřejných prostorách, jako jsou obchodní centra nebo policejní stanice, neaktivuje užití

čl. 8 Úmluvy, neboť slouží legitimnímu a předvídatelnému účelu.“⁹⁸ Dále je potřeba posuzovat, do jaké míry je aktivita dotčené osoby veřejná, veřejnosti přístupná – proto obecně nelze o aktivitách provozovaných na ulicích hovořit jako o soukromých. Poté se Nejvyšší správní soud zabýval otázkou, zda je na základě záznamu vůbec možné identifikovat zaznamenanou osobu. Aby obrazový záznam osoby požíval ochrany před zneužitím, je bezpodmínečně nutné, aby byl záznam způsobilý danou osobu identifikovat. Záznam nezpůsobilý identifikovat osobu nemůže zasáhnout do práv dané osoby. Podle Nejvyššího správního soudu „...není-li s přihlédnutím ke konkrétním aspektům věci myslitelné, aby obrazový záznam osoby mohl vůbec zasáhnout do jejího práva na soukromí či práva na ochranu před neoprávněným pořizováním a používáním obrazových záznamů fyzické osoby, je takový záznam použitelný v rámci dokazování v sankčním řízení...“⁹⁹. Pokud by však identifikace osoby možná byla, a nehovoříme zde pouze o zjišťování totožnosti podle faciálních rozpoznávacích metod, je nutné postoupit k dále popsaným krokům.

Druhým krokem pro posouzení použitelnosti zvukového či zvukově obrazového záznamu, následujícím poté, co byl zjištěn možný zásah do práv nahrávané osoby, je zjištění, kdo předmětný záznam pořídil. Nejvyšší správní soud spatřuje zásadní rozdíl v tom, zda záznam pořídil orgán veřejné moci, nebo zda pochází od soukromé osoby. „[E]xistoval-li mezi pořizovatelem záznamu a dotčenou osobou (do jejíhož osobnostního práva bylo záznamem zasaženo) vztah vertikální, musí být takový postup zákonem výslovně předpokládán a musí být striktně splněny všechny podmínky zákonem vyžadované; existuje-li mezi těmito subjekty vztah horizontální, nelze takový záznam, i při nesplnění všech s tím spojených zákonných omezení, pro potřeby dokazování a priori vyloučit.“¹⁰⁰ Uvedený názor Nejvyššího správního soudu vychází z principů stanovených Listinou základních práv a svobod. Pokud jde o vztah vertikální, uplatní se princip vyjádřený v ustanovení čl. 2 odst. 2 Listiny, které stanoví, že státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví, tedy zásada enumerativnosti veřejnoprávních

⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 11. 2011, sp. zn. 2 As 45/2010.

⁹⁹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 11. 2011, sp. zn. 2 As 45/2010.

¹⁰⁰ dtto

pretenzí. Jde-li o vztah dvou soukromých osob, uplatní se naopak zásada vtělená do ustanovení čl. 2 odst. 3 Listiny, tedy zásada legální licence stanovující, že každý může činit, co není zákonem zakázáno a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.

Bylo-li v předchozím kroku zjištěno, že záznam byl pořízen soukromou osobou (tj. v horizontálním poměru), je nutné posoudit, zda byl při pořizování záznamu dodržen zákon. Ochrana osobnostním právům i právu na respektování soukromí je poskytována jak předpisy práva soukromého (srov. např. ustanovení § 81 občanského zákoníku; co se konkrétně pořizování zvukových či obrazových záznamů týče, srov. § 84 a násl. občanského zákoníku), tak i předpisy práva veřejného, z nich nejvýznamnější pro diskutovanou tematiku je zákon o ochraně osobních údajů.

Z pohledu občanského práva bude pořízení a využití, resp. šíření, zvukového či zvukově obrazového záznamu v souladu se zákonem, pokud k tomu zaznamenaná osoba udělí souhlas, nebo pokud je k takovému zásahu do soukromí dán zákonný důvod¹⁰¹. Zákonný důvod je dán (a není tedy vyžadován souhlas nahrávané osoby), pokud se záznam pořizuje a využívá k výkonu nebo ochraně jiných práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob¹⁰²; pokud se předmětný záznam pořídí či použije na základě zákona k úředním účelům nebo v případě veřejného vystoupení osoby v záležitosti veřejného zájmu¹⁰³; nebo také pokud je podobizna či záznam přiměřeně použit k vědeckým či uměleckým účelům a pro tiskové, rozhlasové, televizní nebo obdobné zpravodajství¹⁰⁴.

Systematické pořizování záznamů (například bezpečnostní kamerou umístěnou na nemovitosti, jak tomu bylo v rozebíraném případě), na jejichž základě je možné identifikovat osobu, je bezpochyby zpracováním osobních údajů a spadá tedy do režimu zákona o ochraně osobních údajů. Pokud na pořizování záznamů nedopadá zákonná výjimka (např. podle ustanovení § 3 odst. 6 ZOOÚ), je zásadně možné je pořizovat jen se souhlasem zaznamenávané osoby. Každý kamerový systém, na který nedopadá výjimka

¹⁰¹ Srov. ust. § 84, 85 a 86 občanského zákoníku.

¹⁰² Srov. ust. § 88 odst. 1 občanského zákoníku.

¹⁰³ Srov. ust. § 88 odst. 2 občanského zákoníku.

¹⁰⁴ Srov. ust. § 89 zákona občanského zákoníku.

podle ustanovení § 18 zákona o ochraně osobních údajů, je nutné registrovat u Úřadu pro ochranu osobních údajů. V diskutovaném rozhodnutí Nejvyšší správní soud odpovídá na otázku, zda je záznam z kamerového systému, který nebyl řádně registrován, automaticky nezákonným důkazem. „[Z]ápis do registru má pouze ty účinky, že (...) aprobuje, že bude-li oznámený kamerový systém provozován v souladu s podmínkami oznámení (...), dochází jím ke zpracování údajů v souladu se zákonem. Provozování kamerového systému bez tohoto oznámení má tak (...) pouze ten následek, že má-li být jím pořízený záznam použit jako důkaz ve správním či soudním řízení, bude nutné provést celkové posouzení, zda docházelo ke zpracování údajů v rozporu se zákonem či nikoliv. Pro opačný závěr, tedy že provozování kamerového systému bez předchozího oznámení a zápisu do registru má bez dalšího za následek neoprávněnost zpracovávání osobních údajů, nelze v zákoně nalézt oporu.“¹⁰⁵

Další postup vyhodnocování použitelnosti záznamu, který byl pořízen kamerovým systémem soukromé osoby, zasahuje do práv jiné osoby a zároveň nebyl pořízen v souladu se zákonem, má spočívat v poměření legitimacy cíle, jehož má být provedením tohoto důkazu dosaženo, a přiměřenosti užitého postupu. Nejde tedy jen o zhodnocení střetu mezi právem zaznamenané osoby na ochranu osobnosti a soukromí na straně jedné a zájmem společnosti na odhalování a prevenci deliktního jednání na straně druhé, ale především na posouzení konfliktu mezi právem zaznamenané osoby na soukromí a ochranu osobnosti a proti němu stojícím právem pořizovatele záznamu spočívajícím například v ochraně vlastního majetku.

Nejvyšší správní soud v předestřené rozhodnutí poukazuje též na usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 2. 2010, sp. zn. IV. ÚS 2425/09, kterému sice nelze přiznat precedenční účinky, ale skutkově je případu řešenému Nejvyšším správním soudem podobný, tudíž není nevhodné zmínit právní názor vyjádřený Ústavním soudem. V případě řešeném před Ústavním soudem stěžovatel namítal nezákonnost pořízení důkazu průmyslovou kamerou poškozeného použitého v trestním řízení, a to z důvodu absence souhlasu stěžovatele a nesplnění oznamovací povinnosti poškozeného ohledně instalace kamerového systému

¹⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 11. 2011, sp. zn. 2 As 45/2010.

Úřadu pro ochranu osobních údajů. K takovéto argumentaci stěžovatele Ústavní soud uvedl: „*Ačkoli nesplnění oznamovací povinnosti dle ustanovení § 16 zákona o ochraně osobních údajů je přestupkem [srov. § 44 odst. 2 písm. i) citovaného zákona], nelze jej hodnotit jako porušení právního předpisu takové závažnosti, která by měla za následek absolutní neúčinnost důkazu získaného průmyslovou kamerou. Jedná se o formální pochybení v záležitosti administrativního charakteru ve vztahu ke správnímu orgánu, které však nutně neimplikuje neoprávněnost instalace záznamového zařízení či nepřipustnost důkazního prostředku takto pořízeného.*“¹⁰⁶ Ústavní soud svůj právní názor postavil na východisku, podle kterého pokud právní předpis (v řešeném případě trestní řád) neobsahuje kategorizaci vad, které by činily důkaz absolutně neúčinným a tudíž nepoužitelným, „*je nutné nepoužitelnost důkazů dovozovat výkladem v každém konkrétním případě zvlášť, a to především s ohledem na charakter vady řízení, vliv na konkrétní důkaz a význam tohoto důkazu pro řízení*“¹⁰⁷. K uvedenému Nejvyšší správní soud dodal: „*Vzhledem k tomu, že mezi úpravou trestního řádu a správního řádu nejsou v tomto ohledu žádné principiální rozdíly, lze vyjádřený názor vztáhnout i na dokazování prováděné ve správním (sankčním) řízení.*“¹⁰⁸

3.3.5. Shrnutí vybraných soudních rozhodnutí Nejvyššího správního soudu

Podle dosavadní rozhodovací praxe Nejvyššího správního soudu je pro použitelnost zvukového či audiovizuálního záznamu jakožto nositele důkazu rozhodné, kým byl pořízen, zda je jeho pořízení ospravedlnitelné z pohledu střetu ústavně chráněných zájmů a do jisté míry též zda jde o důkaz jediný a stěžejní či jen podpůrný. Naopak to, že byl záznam pořízen v rozporu s veřejnoprávními předpisy – jmenovitě v rozporu s ustanoveními zákona o ochraně osobních údajů, nutně neznamená absolutní neúčinnost a tím i nepoužitelnost takto získaného důkazu.

¹⁰⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 2. 2010, sp. zn. IV. ÚS 2425/09.

¹⁰⁷ dtto.

¹⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 11. 2011, sp. zn. 2 As 45/2010.

Český právní řád neobsahuje generální zákonné zmocnění pro utajené pořizování zvukových či audiovizuálních nahrávek orgány veřejné moci, pokud jde o správní řízení a pokud tyto zasahují do soukromého života nahrávaných osob. Ustanovení § 51 odst. 1 správního řádu není zmocňujícím ustanovením, na základě kterého by správní orgány mohly pořizovat zvukové a zvukově obrazové záznamy a tyto dále v řízení využívat k provedení důkazů. Není jím zejména proto, že neposkytuje žádné informace o okolnostech a podmínkách, za nichž by bylo možné takovýto důkaz pořídit, o postupech, které by bylo nutné dodržet, ani žádné záruky proti možnému svévolnému zásahu správního orgánu do práv zaznamenávané osoby. Pro správní řízení, eventuálně správní trestání, nelze analogicky užít ustanovení trestního řádu týkající se sledování osob (a věcí).

Naopak pořídí-li nahrávku osoba odlišná od orgánu veřejné moci (ač na jeho doporučení), není takto pořízený důkaz *prima facie* považován za nezákonně získaný a proto v řízení nepoužitelný. Utajeným pořízením nahrávky dojde zajisté k zásahu do práv nahrávané osoby, a to práv ústavně zakotvených – nejčastěji práv osobnostních či práva na soukromí. V takovém případě je nutno poměřit narušená práva nahrávané osoby s právem pořizovatele nahrávky, popř. s právy společnosti (zejména práva na ochranu majetku, práva na objasnění a potrestání deliktního jednání). Zhodnocení se zejména na úrovni Evropského soudu pro lidská práva, ale i českých soudů děje aplikací tzv. třístupňového testu¹⁰⁹ (existence zákonného podkladu, následně prokázání legitimního cíle a nakonec vyhodnocení nezbytnosti takového jednání v demokratické společnosti).

¹⁰⁹Blíže viz podkapitola 2.2 této práce.

Závěr

Na základě analýzy právní úpravy dopadající na fenomén pořizování zvukových a audiovizuálních záznamů jsem se v rámci diplomové práce pokusila zodpovědět otázky týkající se oprávnění správního orgánu použít v řízení důkaz zvukovým či audiovizuálním záznamem, který byl pořízen bez souhlasu nahrávané osoby, a také otázky ohledně subjektů oprávněných k pořízení takového záznamu.

V úvodní kapitole jsem se věnovala základnímu rozboru pojmů a popisu zákonem výslovně upravených důkazních prostředků, zejména pak otázkou, zda je podle správního řádu přípustné využití i jiných než zákonem výslovně upravených důkazních prostředků. Vzhledem k tomu, že ustanovení § 51 odst. 1 správního řádu obsahuje neuzavřený výčet důkazních prostředků, které lze využít k provedení důkazů, můžeme dovodit, že pro provedení důkazů je možno využít i jiných, zákonem výslovně neupravených důkazních prostředků, které však musí být vhodné pro zjištění stavu věci a zároveň nebyly získány či provedeny v rozporu s právními předpisy. Pokud jsou naplněny uvedené zákonné podmínky, může být důkazním prostředkem též zvukový nebo audiovizuální záznam, přičemž především naplněním podmínky souladu se zákonem jsem se zabývala v dalších kapitolách diplomové práce.

S ohledem na to, že pořizování zvukových či zvukově obrazových záznamů zachycujících jednání osob může zasahovat do práv zaznamenávaných osob garantovaných normami ústavního práva, se druhá kapitola této práce věnovala garancím obsaženým v Listině základních práv a svobod a Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Ochranu právům ohroženým pořizováním zvukových, obrazových a audiovizuálních záznamů poskytuje článek 10 Listiny, ve vztahu ke zprávám podávaných telefonem článek 13 Listiny a subsidiárně též článek 7 Listiny. Pro případ konfliktu mezi dvěma základními právy stanovil ve své rozhodovací praxi Ústavní soud postup, jímž má být vyřešena otázka, kterému ze střetnuvších se práv dát přednost, tzv. test proporcionality. Zároveň již sama Listina základních práv a svobod stanoví, za jakých podmínek je možné základní práva omezit a zasáhnout do nich.

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod poskytuje ochranu právům zasaženým pořizováním zvukových a zvukově obrazových záznamů prostřednictvím článku 8. Tentýž článek (ve druhém odstavci) stanoví důvody, pro něž je možné do práv garantovaných čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod zasáhnout. Evropský soud pro lidská práva podrobuje řešené případy testu čítajícímu pět kroků, z nichž tři jsou pro tuto práci zásadní. První krok – soulad s právem (či zákonem) – spočívá v posouzení, zda byly při pořizování zvukových či audiovizuálních záznamů (obecně při zásahu do práva na respektování soukromí) dodrženy vnitrostátní právní předpisy a zároveň zda předmětné právní předpisy disponují dostatečnou kvalitou. Za kvalitní považuje ESLP takové předpisy, které obsahují záruky proti zneužívání jimi regulovaných opatření (v našem případě pořizování zvukových a audiovizuálních záznamů), dále musí být tyto předpisy bez překážek dostupné a zároveň srozumitelně formulované. ESLP neopomíná ani univerzální požadavek souladu daného právního předpisu s principy právního státu. Ve druhém kroku jsou zásahy do práva na soukromí podrobeny testu legitimacy, soud zde posuzuje, zda zásah směřoval k legitimnímu cíli. Za legitimní cíl přitom považuje cíle formulované v čl. 8 odst. 2 EÚLP. Ve třetím, závěrečném, kroku je vyhodnocováno, zda byl zvolený postup nevyhnutelný v demokratické právní společnosti, a to pro zajištění cílů dle čl. 8 odst. 2 EÚLP. Záznam, který vyhoví všem predestřeným požadavkům lze považovat za získaný v souladu se zákonem a tudíž může být v řízení použit jako důkaz.

Dále jsem ve své práci v souvislosti s úpravou ochrany práva na respektování soukromí provedla rozbor vybraných rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva týkajících se pořizování zvukových, případně zvukově obrazových záznamů, jimiž bylo zasaženo do práva na soukromí zaznamenaných osob. Z těchto rozhodnutí je patrný jak výše nastíněný postup Evropského soudu pro lidská práva při posuzování, zda došlo k porušení práv chráněných článkem 8 EÚLP, tak zejména stabilita právního názoru této instituce.

Třetí kapitola se věnuje normám s právní silou zákona, které řeší pořizování zvukových a zvukově obrazových záznamů a další s tímto související činnosti. Na základě ustanovení občanského zákoníku je zachycování

a rozšiřování podoby člověka bez jeho svolení obecně zakázáno. Stejně tak občanský zákoník bez svolení či zákonného důvodu zakazuje zasahovat do soukromí osob, pořizovat zvukové či obrazové záznamy o soukromém životě osob a tyto záznamy dále využívat a šířit. Nelze však opomenout občanským zákoníkem stanovené výjimky, tzv. zákonné licence, jmenovitě zákonnou licenci k výkonu nebo ochraně práv nebo právem chráněných zájmů, zákonnou licenci k úředním účelům a vědeckou, uměleckou a zpravodajskou licenci. Pro zákonné licence platí, že na jejich základě lze pořídit zvukový či zvukově obrazový záznam osoby i bez jejího svolení, přičemž jich musí být využíváno přiměřeně a v souladu s oprávněnými zájmy člověka. Každá jednotlivá zákonná licence je dále omezena svou povahou. S odvoláním na zákonnou licenci k výkonu nebo ochraně práv nebo právem chráněných zájmů mohou být pořízeny pouze záznamy, jejichž účelem je jejich další využití v následném soudním či správním řízení, případně předání orgánům činným v trestním řízení. Tyto záznamy tedy již ze své povahy slouží jako důkazní prostředky.

Zákonná licence k úředním účelům umožňuje pořízení nebo použití zvukového či audiovizuálního záznamu k úředním účelům, které se však musí dít na základě zákona – občanský zákoník tedy odkazuje k dalšímu právnímu předpisu s právní silou zákona, který musí pořízení či použití zvukového a zvukově obrazového záznamu dovolit.

Izolované ustanovení § 51 odst. 1 správního řádu není a nemůže být podkladem pro pořizování zvukových a audiovizuálních záznamů správními orgány. Nedefinuje žádné specifické podmínky, které by musely být dodržovány, neobsahuje žádné záruky proti svévolnému zneužívání. Proto se další podkapitola věnovala vybraným speciálním zákonům, které na jmenované ustanovení správního řádu navazují, a které se zabývají pořizováním zvukových, obrazových a audiovizuálních záznamů orgány veřejné moci pro účely dalšího postupu těchto orgánů.

Jedním z takových zákonů je zákon o Policii ČR. O tomto právním předpise mohu po provedené analýze konstatovat, že je dostatečným podkladem pro pořizování zvukových, obrazových a zvukově obrazových záznamů osob. Na jeho základě pořízené záznamy nebyly slovy ustanovení § 51 odst. 1 SŘ

získány v rozporu s právními předpisy a v návaznosti na ustálenou judikaturu Evropského soudu pro lidská práva (reflektovanou i v rozhodovací praxi českých soudů) vyhovuje zákon o Policii ČR požadavkům na kvalitu právního předpisu.

Druhým příkladem, v němž jsem poukázala na další možnou variantu právní úpravy pořizování zvukových a zvukově obrazových záznamů, byl kontrolní řád, potažmo zákon o ČOI, který je jedním z mnoha speciálních zákonů navazujících na kontrolní řád. Kontrolní řád upravuje proces kontroly, hmotněprávní úpravu však neobsahuje a ponechává ji na zvláštních právních předpisech, mimo jiné na zákoně o ČOI. Kontrolní řád opravňuje kontrolujícího pořídit v souvislosti s výkonem kontroly obrazové nebo zvukové záznamy, opět však neupravuje žádné podrobnosti, neposkytuje žádné záruky. Proto byl logickým krokem postup do dalšího článku – zvláštního zákona, podle nějž je možné provést kontrolu – např. zákona o ČOI. Tento se omezuje pouze na zmocnění inspektora k pořízení zvukového, obrazového či audiovizuálního záznamu a na stanovení subsidiarity takového jednání. Tento právní předpis opět nestanoví žádné záruky proti zneužívání, či podrobnosti o nakládání se záznamy. Vycházejíce z povahy zvukového či audiovizuálního záznamu dojdeme k závěru, že je tento osobním údajem podle ustanovení § 4 písm. a) zákona o ochraně osobních údajů. Je to až tento právní předpis, který stanoví skutečné záruky proti zneužití pořízených záznamů, upravuje postupy pro nakládání se záznamy. K otázce likvidace pořízených záznamů však ani tento zákon nedává jasnou odpověď, když opětovně odkazuje do dalších právních předpisů upravujících promlčecí, prekluzivní a procesní lhůty.

Právní úpravu pořizování zvukových a zvukově obrazových záznamů při výkonu kontroly, které by v následném správním řízení měly sloužit jako důkazní prostředky, lze shrnout takto: Právní úprava záruk proti zneužívání obrazových, zvukových a audiovizuálních záznamů získaných při výkonu kontroly, postupů příslušných orgánů při pořizování záznamů, jakož i likvidace záznamů, je roztržštěná v mnoha právních předpisech. Jako celek sice naplňuje požadavky na právní úpravu vyžadované judikaturou Evropského soudu pro lidská práva, avšak nelze odhlédnout od značné míry nepřehlednosti takto koncipované právní úpravy. Nelze tedy než upozornit na nebezpečí, která

současná právní úprava skýtá, neboť by mohla být s odkazem na požadavky formulované Evropským soudem pro lidská práva (zejména na požadavek určitosti a srozumitelnosti) napadnutelná a záznam pořízený na jejím základě označen za nezákonně získaný.

Poslední část diplomové práce byla věnována judikatuře Nejvyššího správního soudu, jejímž účelem bylo podpořit výše uvedené závěry a zároveň demonstrovat názory této soudní instance k problematice zvukových a audiovizuálních záznamů.

Závěrem lze tedy shrnout, že správní orgán je oprávněn v řízení použít jako důkazní prostředky ty zvukové nebo audiovizuální záznamy, které nebyly pořízeny v rozporu s právními předpisy a které jsou vhodné ke zjištění stavu věci. Vhodnost takového důkazního prostředku vždy závisí na konkrétních skutkových okolnostech, proto v předkládané práci nebyla rozebírána. Zákonnost pořízení záznamu závisí jednak na povaze subjektu, který záznam pořídil a jednak na kvalitě právní úpravy spočívající zejména ve vlastní existenci takové právní úpravy, v její dostupnosti veřejnosti, srozumitelnosti a také v tom, zda obsahuje záruky proti svévolnému zneužívání záznamů a též pravidla pro nakládání s pořízenými záznamy.

Použité prameny a literatura

Monografie

HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník*. 3. podstatně rozš. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. 1459 s. ISBN 978-80-7400-059-1. Heslo: Listina.

HORIZINKOVÁ, Eva a NOVOTNÝ, Vladimír. *Správní právo procesní*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2015. 390 s. ISBN 978-80-7502-071-0.

CHALOUPKOVÁ, Helena. *Autorský zákon: komentář*. 4. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy komentáře. 477 s. ISBN 978-80-7400-432-2.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Leges, 2013. 864 s. ISBN 978-80-87576-44-1.

JEMELKA, Luboš. *Zákon o kontrole: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckovy komentáře. 269 s. ISBN 978-80-7400-271-7.

KLÍMA, Karel. *Listina a její realizace v systému veřejného a nového soukromého práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 332 s. ISBN 978-80-7478-647-1.

KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. 16600 s. ISBN 978-80-7400-365-3.

LAVICKÝ, Petr a HANDRLICA, Jakub a kol. *Občanský zákoník Sv. 1. Obecná část (§1 – 654): komentář*. V Praze: C.H. Beck. 2014. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.

ONDRUŠ, Radek. *Správní řád: nový zákon s důvodovou zprávou a poznámkami*. Praha: Linde, 2005. 515 s. ISBN 80-7201-523-0.

STELKENS, Paul, BONK, Heinz Joachim a SACHS, Michael. *Verwaltungsverfahrensgesetz: Kommentar*. 6., neubearbeitete Aufl. München: Beck, 2001. 2739 s. ISBN 3-406-47973-1.

VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckovy komentáře. 461 s. ISBN 978-80-7400-543-5.

WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. Komentáře Wolters Kluwer. 906 s. ISBN 978-80-7357-750-6.

WINTEROVÁ, Alena a MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. Část první, Řízení nalézací : soudy, notářství, advokacie, exekutorské úřady, sporné řízení soudní, nesporná (zvláštní) řízení, rozhodčí řízení, mediace. 7. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde Praha, 2014. 621 s. ISBN 978-80-7201-940-3.

Články

KÜHN, Zdeněk. Použití privátně pořizovaných audiovizuálních nahrávek před soudy a ve správním řízení. *Státní zastupitelství*. 2013, 2013, 5, s. 12. [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: [ASPI](#) [právní informační systém]

Právní předpisy a důvodové zprávy

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod vyhlášená pod č. 209/1992 Sb.

Usnesení České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 146/2002 Sb., o Státní zemědělské a potravinářské inspekci a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 64/1986 Sb., o České obchodní inspekci, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Důvodová zpráva k zákonu č. 500/2004 Sb., správní řád

Judikatura

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 30. 3. 1989, Chappell proti Spojenému království, č. 10461/83

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 16. 12. 1992, Niemietz proti Německu, č. 13710/88

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 6. 1997, Halford proti Spojenému království, č. 20605/92

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 14. 1. 1998, Herbecq a asociace Liga lidských práv proti Belgii, č. 32200/96

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. 4. 2000, Comingersoll proti Portugalsku, č. 35382/97

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 12. 5. 2000, Khan proti Spojenému království, č. 35394/97

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. 9. 2001, P. G. a J. H. proti Spojenému království, č. 44787/98

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 16. 7. 2002, Société Colas Est a ostatní proti Francii, č. 37971/97

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 28. 4. 2003, Peck proti Spojenému království, č. 44647/98

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 10. 3. 2009, Bykov proti Rusku, č. 4378/02

Zpráva Evropské komise pro lidská práva ze dne 14. 1. 1998, Michael Govell proti Spojenému království

Nález Ústavního soudu ze dne 25. 6. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01, č. 403/2002 Sb.

Nález Ústavního soudu ze dne 23. 2. 2010 sp. zn. I. ÚS 2499/09

Nález Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2016, sp. zn. I. ÚS 191/05

Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 2. 2010, sp. zn. IV. ÚS 2425/09

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 11. 2007, sp. zn. 7 As 7/2007

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 11. 2008, sp. zn. 2 As 59/2008

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 5. 11. 2009, sp. zn. 1 Afs 60/2009

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 1 Afs 58/2009

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. 1 Afs 71/2009

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. 9 As 38/2009

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 11. 2011, sp. zn. 2 As 45/2010

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 8. 2012, sp. zn. 9 As 119/2011

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 5. 2012, sp. zn. 3 As 16/2012

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 10. 2013,
sp. zn. 8 Afs 40/2012

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 11. 2014,
sp. zn. 6 As 207/2014

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 7. 2015, sp. zn. 9 As 206/2014

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 8. 6. 2016, sp. zn. 3 As 118/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2007, sp. zn. 5 Tdo 459/2007,
uveřejněné pod č. 7/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 31. 5. 2006, sp. zn. 52 Ca
17/2006

Rozhodnutí Úřadu pro ochranu osobních údajů ze dne 2. 2. 2012, zn. SPR-
8505/11-14

Abstrakt

Účelem práce je zodpovězení nastolených otázek ohledně subjektů oprávněných k pořizení zvukového či audiovizuálního záznamu a zákonnosti použití těchto záznamů ve správním řízení jako důkazních prostředků.

Práce je formálně rozčleněna do tří kapitol, z nichž první pojednává o základních pojmech prostupujících celou práci a přípustnosti jiných než zákonem výslovně upravených důkazních prostředků. Druhá část práce nahlíží na pořizování zvukových a audiovizuálních záznamů a jejich další využití jako důkazních prostředků pohledem zásadních lidskoprávních dokumentů, popisuje a analyzuje postup posuzování přípustnosti takto získaných důkazních prostředků aplikovaný Evropským soudem pro lidská práva. Závěrečná kapitola pracuje s vnitrostátními právními předpisy práva veřejného i soukromého, jakož i s rozhodnutími tuzemských soudů, z nichž dovozuje subjekty oprávněné k pořizování diskutovaných záznamů, jež je následně oprávněn správní orgán použít v řízení jako důkaz.

Diplomová práce na základě analýzy právních předpisů a soudních rozhodnutí definuje subjekty oprávněné k pořizování zvukových a zvukově obrazových záznamů a podmínky, při jejichž dodržení může k pořizování docházet. Zároveň poukazuje na problémy vyplývající z aktuální právní úpravy pořizování zvukových a audiovizuálních záznamů vybranými orgány veřejné moci obsažené zejména v zákoně č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád) a v dalších na něj navazujících zákonech.

Abstract

The aim of the thesis is to answer the questions regarding the subjects authorized to take a sound or audiovisual record, and to assess the legality of using such records as evidence in administrative proceedings.

The thesis is formally divided into three chapters. The first one addresses the basic concepts emerging throughout the thesis, and the admissibility of other evidence not expressly mentioned by law. The second part of the thesis offers an insight to obtaining of sound and audiovisual records, and their further use as evidence pursuant to the basic human right documents. It describes and analyses the assessment of permissibility of such evidence that is applied by the European Court of Human Rights. The last chapter works with national legislation of both public and private law, and with the case law of domestic courts; from which it infers the subjects authorized to take these records, which may be used as evidence by an administrative authority.

Based on the analysis of legislation and case-law, the thesis defines subjects authorized to obtain a sound or audiovisual record, and sets conditions for such obtaining. Simultaneously, it highlights the issues resulting from the current national legislation on obtaining sound or audiovisual records by selected public authorities, mostly contained in Act No. 255/2012 Coll., on Inspection (Inspection Code) and in other related acts.

Název diplomové práce v anglickém jazyce

Sound and audiovisual recording as means of evidence in administrative proceedings

Klíčová slova

Zvukový a audiovizuální záznam, správní řízení, důkazní prostředek

Key words

Sound and audiovisual recording, administrative proceedings, means of evidence